

የአዲስ

ኪዳን

ታሪክ

## መቅደም

የአዲስ ኪዳን ታሪክ የተሰኘው መጽሐፍ የአዲስ ኪዳንን ይዘት ባጭሩ የሚያቀርብ ነው። መጽሐፉ የአዲስ ኪዳንን ታሪክ በሙሉ ለማቅረብ ስለሚፈልግ ለአያንዳንዱ ሁኔታ ማብራሪያ ለመስጠት አይችልም፤ ተማሪ ትምህርቱን ሲከታተል ይህንን ማብራሪያ በሌላ የትምህርት ወቅቶች ያገኘዋል። በመሆኑም መምህር ሲያስተምር ታሪኩን በሙሉ መሸፈን ስለሚያስፈልገው በሚያውቃቸውና በሚወዳቸው ታሪኮች ላይ ብዙ ሰዓቶች እንዲያጠፉ መጠንቀቅ ያሻዋል። ይህ የመጀመሪያ እትም ስለሆነ አንዳንድ የፊደልና የአቀራረብ ጉድለቶች ሊገኙ ይችላሉ፤ ወደ ፊትም ሰፊ ባለ ሁኔታ ታሪኩን ለማጠናቀር ስላቀድን በሁለተኛው እትም የበለጠ እንደምትደሰቱ እንተማመናለን።

ሦስተኛ ዕትም

መስከረም 1985 ዓ.ም.

ገጽ

|                 |    |
|-----------------|----|
| ዞርያስ .....      | 5  |
| ከተማው .....      | 5  |
| የጥንቱ መንፈስ ..... | 5  |
| የሐንስ .....      | 5  |
| ኢየሱስ .....      | 6  |
| ግብር .....       | 6  |
| ቤተሉሐም .....     | 6  |
| አካባቢው .....     | 7  |
| ልዩ ቦታዎች .....   | 7  |
| ጠቢባን .....      | 7  |
| ግብፅ .....       | 8  |
| ሄሮድስ .....      | 8  |
| ቤተ መቅደስ .....   | 9  |
| ገሊላ .....       | 9  |
| ናዝሬት .....      | 10 |
| ባሕል .....       | 10 |
| አካባቢው .....     | 10 |
| ሕብረትዋ .....     | 11 |
| ለውጥ .....       | 11 |
| ሃይማኖት .....     | 12 |
| የሐንስ .....      | 12 |
| ጥምቀት .....      | 13 |
| ሄሮድስ .....      | 14 |
| ፈተናው .....      | 14 |
| አገልግሎቱ .....    | 15 |
| ቤተ መቅደስ .....   | 15 |
| ኒቆዲሞስ .....     | 15 |
| ሳምራዊቱ .....     | 16 |
| ገሊላ .....       | 16 |
| ባሕሩ .....       | 16 |
| ጌንሴራፕ .....     | 17 |
| ከተሞች .....      | 17 |
| የዓሣ ማጥመድ .....  | 18 |
| ማረፊያ ቦታዎች ..... | 18 |

ገጽ

|                  |    |
|------------------|----|
| ሐዋርያት .....      | 19 |
| የተራራው ስብከት ..... | 19 |
| መገለጫ .....       | 20 |
| ምሳሌዎች .....      | 20 |
| ዘራው .....        | 20 |
| ኃይቁ .....        | 21 |
| ጢርስ .....        | 21 |
| መለወጡ .....       | 22 |
| ሰማርያ .....       | 22 |
| የያዕቆብ ምንጭ .....  | 23 |
| ሳምራውያን .....     | 24 |
| የወይን ቦታ .....    | 24 |
| ቢታንያ .....       | 24 |
| ፔሪያ .....        | 25 |
| ኢያሪኮ .....       | 25 |
| ቢታንያ .....       | 26 |
| ኢየሩሳሌም .....     | 26 |
| ትዝታና ዝግጅት .....  | 26 |
| ደብረ ዘይት .....    | 27 |
| ጌቲሴማኒ .....      | 27 |
| ሥራና ትምህርት .....  | 28 |
| ፈተና .....        | 29 |
| ጎልጎታ .....       | 30 |
| ትንሣኤው .....      | 31 |
| ዕርገቱ .....       | 32 |
| ሐዋርያቱ .....      | 32 |
| በዓለ ሐምሳ .....    | 33 |
| አይሁዶች .....      | 33 |
| ምቀኝነት .....      | 34 |
| እስጢፋኖስ .....     | 34 |
| ሰማርያ .....       | 35 |
| ጀንደረባው .....     | 35 |
| የወንጌል ተልዕኮ ..... | 36 |
| ጠርሴስ .....       | 36 |

|                  |    |
|------------------|----|
| ኢየሩሳሌም .....     | 37 |
| የሳዖል መለወጥ .....  | 37 |
| ሦስት ዓመት .....    | 38 |
| ሦርያና ቂሣርያ .....  | 39 |
| የጲፕሮስ ራዕይ .....  | 40 |
| ቆርኔሌዎስ .....     | 40 |
| ለውጥ .....        | 41 |
| ሄሮድስ .....       | 41 |
| ቀላውዴዎስ .....     | 42 |
| በርናባስ .....      | 42 |
| አንጾኪያ .....      | 42 |
| ቆጵሮስ .....       | 43 |
| ማርቆስ .....       | 44 |
| ጢሞቴዎስ .....      | 45 |
| ሦርያዊ አንጾኪያ ..... | 45 |
| 49 ዓ.ም. ....     | 45 |
| አንጾኪያ .....      | 46 |
| አለመግባባት .....    | 46 |
| ሲላስ .....        | 47 |
| 2ኛው ጉዞ .....     | 47 |
| ገላትያ .....       | 48 |
| ጢሮኦዳ .....       | 48 |
| ራዕይ .....        | 49 |
| ፊልጵስቴስ .....     | 49 |
| ተሰሎንቄ .....      | 50 |
| ቤርያ .....        | 50 |
| አቴና .....        | 50 |
| ጳውሎስ በአቴና .....  | 51 |
| በቆሮንቶስ .....     | 52 |
| ሲላስ .....        | 52 |
| በኤፌሶን .....      | 53 |
| ሁካታው .....       | 54 |
| በጢሮኦዳ .....      | 54 |
| ኢየሩሳሌም .....     | 55 |
| ቂሣርያ .....       | 55 |
| ጉዞው .....        | 56 |

|                   |    |
|-------------------|----|
| አስተዳዳሪዎች .....    | 56 |
| የባሕር ጉዞ .....     | 57 |
| የጳውሎስ ጠባይ .....   | 57 |
| መላጥያ .....        | 58 |
| ሮም .....          | 58 |
| አገልግሎት .....      | 59 |
| ምርመራው .....       | 59 |
| እስጳንያ .....       | 59 |
| 2ኛው እሥራት .....    | 60 |
| የጳውሎስ ሞት .....    | 60 |
| ባልደረቦቹ .....      | 60 |
| ያዕቆብ .....        | 61 |
| ጲፕሮስ .....        | 62 |
| ቶማስ .....         | 62 |
| እንድርያስ .....      | 63 |
| በርጠሎሜዎስ .....     | 63 |
| ፊልጶስ .....        | 63 |
| ማቴዎስ .....        | 63 |
| ስምዖን .....        | 63 |
| ይሁዳ .....         | 64 |
| ማቴያስ .....        | 64 |
| ዮሐንስ .....        | 64 |
| የእስያ አ/ክርስቲያናት .. | 65 |
| ኤፌሶስን .....       | 65 |
| ስምርኔስ .....       | 65 |
| ጲርጋሞን .....       | 65 |
| ትያፕሮን .....       | 66 |
| ሰርዴስ .....        | 66 |
| ፊልጶልፍያ .....      | 66 |
| ሉዶቅያ .....        | 67 |
| ፍጥሞ .....         | 67 |
| ዮሐንስ .....        | 67 |
| ይሁዳ .....         | 68 |
| ቲቶ .....          | 68 |
| ሮማውያን .....       | 69 |
| የወንጌል ሥርጭጥ .....  | 70 |
| መደምደሚያ .....      | 70 |

# የአዲስ ኪዳን ታሪክ

## ዘካርያስ በኢየሩሳሌም

ንጉሥ ሄሮድስ ፈርሶ የነበረውን የአይሁድ ቤተ መቅደስ አሳደሰ። ከዚያም የጸሎትና የማምለኪያ ስፍራ እንዲሆን መርቆ ሰጠ። ከዚህ በኋላ ከአብያ ክፍል የሆነ ዘካርያስ የተባለ ካህን የቤተ መቅደስ አገልጋይ ነበረ። እንደ ጥንቱ የካህናት ሥርዓት መሠረት እያንዳንዱ ካህን በፋንታው የአንዳንድ ሳምንት አገልግሎት ይሰጥ ነበር። በዚህ መሠረት ዘካርያስ በቤተ መቅደሱ ውስጠኛ ክፍል ገብቶ አገልግሎቱን ጀመረ።

## የከተማው መልክ

በዚህን ጊዜ ኢየሩሳሌም ጥንታዊቷን የኢየሩሳሌምን ከተማ አትመስልም ነበር። ከቤተ መቅደሱ በስተ ምዕራብ በኩል በከፍተኛ ስፍራ ላይ የቸሠራው የሄሮድስ ቤተ መንግሥት ነበረ።

## የጥንቱ ዘመን መንፈስ አለፈ

ጥንኛውም የአይሁድ ባሕል ግማሽ በግማሽ በባዕድ አገር ወግ ተከልሷል። ሌላው ቀርቶ የአገሪትዋ ብሔራዊ ቋንቋ እንኳ ሳይቀር በአብርሃምና በዳዊት ዘመን አይሁዶች ይነጋገሩበት ከነበረው ቋንቋ ፍጹም የተለየ ነበረ። አብዛኞቹ አይሁዶች የአራም ቋንቋ በመስለ ዓይነት ቋንቋ ሲነጋገሩ የቀሩት ደግሞ በግሪክ ይነጋገሩ ነበር። ጠንካራው የአይሁድ የጦር ኃይል ክፍል ደግሞ በርም ሕዝብ ቋንቋ ይነጋገር ነበር። እርግጥ ቤተ መቅደሱ በእብነበረድ ባሸበረቁ ሕንፃዎች ተጋጊጦ ነበር። ያም ሆነ ይህ ለጸሎት ቤትነት የተሠራው የማምለኪያ ሥፍራ የእርግብ ሻጮችና የገንዘብ ለዋጮች መኖሻርያ በመሆኑ አዘነ። ታዲያ የጥንቱ መንፈስ ወዴት ደረሰ? በመጨረሻው ዘመን የሚነሳው መሢህ የት አለ?

## የዮሐንስ ልደት ዜና

በዚህን ጊዜ ዘካርያስ ከካህናት ተግባር ውስጥ እጅግ የከበረውን ክፍል እያከናወነ ነበር። እርሱም ሕዝቡ በውጭ በጸጥታ ሆኖ እየጸለየ ላለ ወደ ቅድስት ከመግባቱ በፊት የመሥዋዕቱን በግ ሠውቶ ለእግዚአብሔር የማዕዛ ሽታ የሆነውን ዕጣን ያጥን ነበረ። በዚህ ጊዜ ከአምስት መቶ ዓመት በፊት ለዳንኤል የታየው መልአኩ ገብርኤል በድንገት ተገለጠለት። እርሱም በእርጅና ዘመንዋ ላይ የምትገኘው የዘካርያስ ባለቤት ኤልሳቤጥ ወንድ ልጅ እንደምትወልድ ይነግረዋል። ከዚህም በቀር ሕፃኑ ወደ ዓለም ሊመጣ ላለው መሢህ መንገድ የሚያዘጋጅ ነብይ

እንደሚሆን ያስታውቀዋል። በዚህን ጊዜ መልእክት የነገረውን ዜና ዘካርያስ ባለማመኑ እንደበቱ ተይዞ ድዳህን፤ ሕፃኑ ተወልዶ በዓይኑ እስካየበት ቀን ድረስ ዘካርያስ ድዳ እንደሆነ ቀየ። ከዚህ በኋላ ተነሥቶ ከኢየሩሳሌም ወጥቶ በተራራማው አገር ወደምትገኘው ወደ ቀድሞ መኖርያ ሥፍራው ወደ ይሁዳ ከተማ ሄደ።

## የኢየሱስ ልደት ዜና

ከእድስት ወር በኋላ ይኸው ወደ ዘካርያስ ተልኮ የነበረው መልእክ በስተሰሜን ወደሚገኘው ከተማ ሌላ ዜና ይዞ እንደገና መጣ። በዚያም በናዝሬት ገጠራማ ክፍል ማርያም የምትባል አንዲት ድንግል ትኖር ነበረ። እርሷም ትውልድዋ ከዳዊት ዘር ሲሆን ከቀሩት የአይሁድ ልጃገረዶች የምትለየው በነበራት ቅንነትና ረጋ ያለ መንፈሳዊ ሕይወት ነበረ። በሌላው አንፃር ደግሞ ማርያምና ውላጆችዋ በጣም ዝቅ ባለ ኑሮ የሚተዳደሩ ቤተሰቦች ቢሆኑም ያሉበትን ሁኔታ በምስጋና ለመቀበል የታደሉ ነበሩ። ገብሬእልም ወደዚህች ድንግል መጥቶ በአክብሮት ሰላም ለአንቺ ይሁን አላት። እርሷም በሰላምታ አስጣጡ ተደንቃ ከዚህ በኋላ ሊነግራት ያለውን ዜና በአንክሮ ታደምጥ ጀመር። መልእክት የመጣው ወንድ ልጅ እንደምትወልድና ስሙንም ኢየሱስ ብላ እንደምትጠራው ሊነግራት ነው። ኢሳይያስ ድንግል እንደምትወልድና ስሙንም «እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው» ለማት አማኑኤል እንደምትለው የተናገረው ትንቢት በዚህ ይፈጽማል።

## የሕዝቡ ግብር መክፈል

ማርያም በዘካርያስ ቤተሰብ ውስጥ የተፈጸመውን ዜና ከሰማች በኋላ አክስቷን ኤልሳቤጥን ለመጉብኘት የረጅም ጉዳና ጉዛዋን ጀመረች። ከዚያም የአክስቷ የኤልሳቤጥ ባለቤት በሆነው በዘካርያስ ቤት ለሦስት ወር ተቀመጠች፤ በኋላም እጮኛዋ ዮሴፍ ወደሚኖርበት ወደ ናዝሬት ተመልሳ መጣች። እጮኛዋ ዮሴፍ ከዳዊት ዘር የሆነ እግዚአብሔርን የሚፈራና ጻድቅ ሰው ነበረ። ከዚያም ብዙ ሳይቆይ የሮም ንጉሥ በየከተማው የሚኖር ሕዝብ ሁሉ አጠቃላይ የሆነ ግብር እንዲከፍል አሳወጀ። ዮሴፍም እጮኛውን ማርያምን ይዞ ለመመዝገብ ወደ አባቶቻቸው ከተማ ወደ ቤተሰብም ሄደ። አንዳንድ አይሁዶችም ቄሳር ያሳወጀውን የግብር አዋጅ በሚመለከት ጉዳይ ላይ ተቃውሞአቸውን አሰምተው ነበር። በተለይ አንድ ከገሊላ የሆነ ይሁዳ የተባለ ሰው ተነሥቶ እስከ ጌታችን ቀን ድረስ አካራካሪ ሆኖ በቆየው በግብር መክፈልና እለመክፈል ከርከር ጉዳይ ላይ ታላቅ ረብሻ አስነሥቶ ነበር፤ የሐዋ.5:37 ተመልከቱ። በኋላም ከክርስቶስ ሞት በኋላ አርባ ዓመት ቆይቶ ቴቶና ሠራዊቶቹ በኢየሩሳሌም ላይ የዘመቱት በዚሁ የግብር ክፍያ ተቃውሞ የተነሣ ነው።

## ቤትሰብም

የሴፍና ማርያም ምናልባት ከጥቂት ወራት በፊት ማርያም ወደ ደቡብ በተጓዘችበት ተመሳሳይ መንገድ ላይ ሆነው ወደ ቤተሰብም ተጉዘው ይሆናል። ከዚያም ቤተሰብም እንደደረሱ ያረፉበት ሥፍራ ከአሁን ቀደም የከብቶች ማደሪያ እንደሆነ በሚመስል ቤት

ውስጥ! ወይም ደግሞ የመሠራት ታሪክ እንደሚናገረው ከከተማው ራቅ ብለው ከሚገኙ ዋሻዎች መካከል በአንደኛው ውስጥ አርፈው ይሆናል። በአሁኑ ጊዜ በዋሻው ላይ እጅግ በጣም ያማረ ቤተ ክርስቲያን ተሠርቶበታል። ይህም ቦታ የተቀደሰ ቦታ ሆኖ የተለየው ክርስቶስ ከሞተ ሦስት መቶ ዓመት ቆይቶ ነው። ምንም እንኳ ይህ ቦታ ክርስቶስ የተወለደበት ትክክለኛ ሥፍራ እንደሆነ ቢነገርለትም በግምትና በይሆናል እንጂ ተጨባች ማረጋገጫ የለውም።

## የአካባቢው መልክ

ቤትሉም የምትገኘው ከኢየሩሳሌም ደቡባዊ ክፍል ስምንት ኪሎ ሜትር ያህል ርቆ በሚገኝ ሥፍራ ላይ ነው። በስተ ሰሜንና በስተ ምስራቅ በኩል ካሉ ከፍተኛ ሥፍራዎች ቁልቁል ሲወርድ አንዳንድ መንገድ ብቻ ያሉዋቸው ትናንሽ ከተማዎች በሩቅ ይታያሉ። ቤቶቻቸውም ተመሳሳይ በሆኑ በነጭ ጥርብ ድንጋዮች የተሠሩ ሲሆኑ ረጃጅም በሆኑ የወይራ ዛፎች ሥር ጉልቻ መስለው ይታዩ ነበር። በዙሪያቸው ያሉ ትናንሽ መንደሮች ደግሞ በዚህ ድንጋያማ አገር ውስጥ ከማንኛውም ጊዜ ይልቅ ድንጋያቸው በዝቶ ነበረ። ሆኖም አልፎ አልፎ በሸለቂማና ገለልተኛ በሆኑ ሥፍራዎች ላይ ምንም ጊዜ አረንጓዴ ልምላሜ ጠፍቶ አያውቅም። በከተማዎቹ አቅራቢያ ያሉት ብዙ የበለሰና የወይን አትክልቶች ይገኛሉ፤ በአካባቢያቸው በተሠሩ ትናንሽ ማማዎች ላይ ባሉ ዘበኞች ይጠብቁ ነበር።

## የመታሰቢያ ቦታዎች

በአካባቢው ከሚገኙ ቦታዎች ሁሉ እንደነዚህ ለመታሰቢያ የተለዩ ቦታዎች የከበረ ሥፍራ አልነበረም። ከእነዚህም ሥፍራዎች መካከል አንዱ ያዕቆብ ውድ ባለቤቱ ራሔል በሞተችበት ጊዜ በሐዘን ቆዝሞ የነበረበት ቦታ ነው። በሌላም በኩል ሩት ቃርሚያ ልትቃርም መጥታ የቦኤዝን ልብ የማረከችበት እርሻም የሚገኘው በዚሁ አካባቢ ነበረ። በኋላም ሩት የቦኤዝ ሚስት ሆና የኖረችው እዚሁ ቦታ ነው። ከዚህም በቀር ዳዊት የምስጋና መዝሙሮቹና እያጠና የአባቱን በጉች ያግድበት የነበረው ሜዳ ከቦኤዝ እርሻ ብዙ አይርቅም። የአይሁድ እረኞች በምሽት መንጉቻቸውን እየጠበቁ መልአኩ የክርስቶስን ልደት ያበሰረላቸው በዚሁ ዳዊት የአባቱን በጉች ያግድ በነበረበት ሜዳ ላይ ነበረ። መልአኩም አትፍሩ፤ እንሆ ለሕዝቡ ሁሉ የሚሆን ታላቅ ደስታ የምሥራች እነግራችኋለሁ፤ ዛሬ በዳዊት ከተማ መድኃኒት እርሱም ክርስቶስ ጌታ የሆነ ተወልዶላችኋልና አላቸው። የወንጌል መልዕክት በመለኮታዊ ኃይሉ በሕዝቡ ጀሮ ለመጀመሪያ ጊዜ የተሰማው በዚሁ ሥፍራ ነበረ። «ከብር ለእግዚአብሔር በአርያም ይሁን፤ ሰላምም በምድር ለሰውም በጉ ፈቃድ።»

## የጠቢባኑ ሰዎች ጉብኝት

ማርያም ከቤተሉም እስከ ኢየሩሳሌም የሚያስኬደውን መንገድ በማንኛውም ጊዜ ቢሆን ከሦስት ሰዓት በላይ አይወስድባትም። ስለዚህ እንደ ሕጉ ይደረግለት ዘንድ ሕፃኑን ኢየሱስን ወደ ቤተ መቅደስ ወሰደችው። በዚያም ማንኛውም በዝቅተኛ ኑሮ የሞኖር ግለሰብ ይጠይቅ

የነበረውን ሁሉት ዋልያ ወይም የርግብ ጫጮች አቅርባ መሥዋዕት ተደረገላት። ከዚያም ዕለቱኑ ወደ ቤተልሔም ተመለሰች። ከምሥራቅ የመጡት ጠቢባን ቤተልሔም የደረሱት ግርያም ሕፃኑን ቤተ መቅደስ አምጥታው ሐናና ሰምዖን ተስፋ የተሰጠው ሕፃን እንደሆነ ኢየሱስን ባስታወሰበት ቀን መሆን አለበት ምናልባት እነዚህ ጠቢባን ከክለዳውያን አገር፣ ከፋርስ ወይም አይሁዶች በምርኮ ዘመን ይኖሩባቸው ከነበሩት ከአንደኛው አገር መጥተው ይሆናል። ጠቢባኑም የአይሁድ ንጉሥ የሚወለድበትን ዘመን ሊያውቁት የቻሉት የክሊያትን ትንቢት በመከታተል እንደሆነ አያጠራጥርም። ከዚህም በቀር ጠቢባኑ የኮከቡን መውጣት ከክርስቶስ ልደት ጋር ያገናከቡት ምናልባት የመስጴጦምያ ተወላጅ የሆነውን የበለአምን ትንቢት በማስታወስ ይሆናል። «ከያዕቆብ ኮከብ ይወጣል፤ ከእስራኤል በትር ይነሣል፤ የምዓብንም ማዕዘኖች ይመታል፤ የሴትንም ልጆች ያጠፋል።» ይህ ጠቢባኑን ይመራ የነበረ ኮከብ ሕፃኑ ኢየሱስ በተወለደበት ቤት ላይ ደርሶ እስከቆመ ድረስ ፊት ፊታቸው ይሄድ ነበር። ኮከቡም ሕፃኑ በተወለደበት ቤት በደረሰ ጊዜ ሌሎች ብርሃናት በማይቻላቸው ሁኔታ ጨረሩን ወደ ቤቱ ውስጥ በማስገባት ሳያንጽባርቅ አይቀርም ብለን እንገምታለን።

## ወደ ግብፅ የተደረገው ሽሽት

የአዲሱ ንጉሥ መወለድ ዜና የሄሮድስን ቅናት ቀሰቀሰው። ሄሮድስም ሊቀካህኑንና ጽሕፈትን ጠይቆ የአይሁድ ንጉሥ የሚወለደው በቤተልሔም እንደሆነ ተረዳ። ከዚያም በሕፃናቱ መካከል ኢየሱስን አግኝቼ እንድለውለሁ ብሎ ሰላሰቢ ሄሮድስ የቤተልሔምን ሕፃናት ሁሉ አሳረደ። ገድያው ከመፈጸሙ ቀደም ሲል ገን የእግዚአብሔር መልአክ ሊመጣ ያለውን አደጋ ለዮሴፍ ሳላሳወቀው ፈጥኖ ከቤተልሔም ቤተሰቡን ሁሉ ይዞ ሸሸ። የዮሴፍ ቤትሰብም ከቤተልሔም ከወጣ በኋላ በጥገኝነት እንዲኖር ያስተናገደችው አገር ግብፅ ነበረች። ቢሆንም በግብፅ አገር ሳሉ በየትኛው ሥፍራ እንዳረፉ የሚገልፅ ታሪክ የለም።

## የሄሮድስ ሞት

ሄሮድስ የቤተልሔሙን ገድያ ለማራዘም ራሱ በሕይወት ብዙ አልቆየም ነበር። ከጥቂት ወራት በኋላ ሄሮድስ በክፉ ደዌ ተይዞ ሞተ። የሕመሙም ዓይነት እብጠት የበዛበት ሲሆን አልፎ አልፎ ሲፈነዳ ትል የሚያፈራ ቁስል ይሆንበት ነበር። ሄሮድስ ከመሞቱ በፊት አይሁዶች እንደሚጠሉት ሰላወቀ የቀብሩ ሥነ ሥርዓት በሚፈጸምበት ጊዜ አጠቃላይ የሆነ ሐዘን እንዲደረግ አዲስ ትዕዛዝ አወጣ። ከዚህም በቀር ሄሮድስ በሚሞትበት ዕለት ጠላቶቹ እንደሆኑ እህቱ ያነከሰቻቸውን ሹማማት በሞላ የሄሮድስ የእህቱ ባለቤት የሆነው ሰው እንዲገድላቸው አሳዘዘው። ሆኖም የሄሮድስ ትዕዛዝ ተፈጻሚነት አለገኘም። ሄሮድስም አይሁዶችን 37 ዓመት ካስተዳደረ በኋላ በ70 ዓመት ዕድሜው ሞተ። ሄሮድስ ከሞተ በኋላ ሥልጣኑ በሦስት ወንዶች ልጆቹ መካከል ተከፋፈለ። ከእነርሱም መካከል አርኬላኦስ የተባለው ልጁ የይሁዳ ገዢ ሲሆን ሄሮድስ በገሊላ የአራተኛው ክፍል ገዢ ነበረ። ወንድሙ ፊልጶስ ደግሞ በኢጡርያስ በፕራኮጊዶስ አገር የአራተኛው ክፍል ገዢ ሆነው ተሾሙ። ከዚህ በኋላ ዮሴፍ ከነቤተሰቡ ከተሰደደበት ከግብፅ አገር ተመለሰ ዮሴፍም በጊዜው የይሁዳ ገዢ የነበረውን አርኬላኦስን በተመለከተ ጊዜ በጣም ትዕቢተኛና ክፉ ሰው መሆኑን አወቀ። ይሄም



ሰው እንደ አባቱ በሥልጣን ላይ እንደማይቆይ ተረዳ። ከዚያም ልክ የሴፍ እንዳሰበው ከሥልጣኑ ተባሮ ወደ ተወለደበት ወደ ገሊላ ጠረፍ ሄዶ በተራራማው ምድር ሞቶ በዚያው ተቀብሮ ቀረ።

## ኢየሱስ ቤተ መቅደሱን እንደጎበኘ

በሥጋ ለተወለደው ለእግዚአብሔር ልጅ ለኢየሱስ ናዝሬት የ30 ዓመት ምድራዊ መኖሪያ ሥፍራ ሆኖው ነበር። ኢየሱስም በ12 ዓመት ዕድሜው እንደገና ለአንድ ጊዜ ብቅ ብሎ ታይቷል። በአይሁዶች ሕግ መሠረት አንድ ሰው የፋሲካ በዓል በኢየሩሳሌም ሲከበር የበዓሉ ተሳታፊ የሚሆነው 12 ዓመት ሲሞላው ነበር። በበዓሉ ፍጻሜ እናቱና የሴፍ ኢየሱስ አብሯቸው ያለ መስሏቸው ትተውት ጉዞአቸውን ወደ ገሊላ ቀጠሉ። በመንገድ ሳሉም ኢየሱስ አብሯቸው እንደሌለ አረጋግጠው ሊፈልጉት ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ። በዚያም ኢየሱስ በቤተ መቅደስ ውስጥ መምህራን የሚናገሩትን እያዳመጠ አንዳንዴም ጥያቄ ይጠይቃቸው ነበር። የሴፍና ማርያምም ባገኙት ጊዜ በተለይ እናቱ ሊፈልጉት ተመልሰው እንደመጡ ትነግረዋለች። ኢየሱስም ለምን ፈለጋችሁኝ? በአባቴ ቤት መሆን አይገባኝም? አላት። እርሷም አነጋገሩ ጨርሶ ሊረሳት በማይችል ሁኔታ ገባት። ከዚያም ኢየሱስ በቤተ መቅደስ የጀመረውን ትምህርት በመቀጠል በባሕል ስለሚያውቋቸው ነገሮች ከመጽሐፍ እየጠቀስ እውነተኛነታቸውን ያረጋግጥላቸው ጀመር።

## ገሊላ

ኢየሱስ ከተወለደ በኋላ እንደ ሕጉ ይደረግለት ዘንድ አንድ ጊዜ ወደ ቤተ መቅደስ ከተወሰደ ወዲህ ለረጅም ጊዜ ቆይቶ አሁን ለመጀመሪያ ጊዜ ከገሊላ ብቅ ማለቱ ነው። የናዝሬት ከተማ የተቆረቆረችው በገጠራማው ሥፍራ ጥንት የዛብሎን ምድር በነበረው ቦታ ላይ ነው። ይህ ሥፍራ በብሉይም ሆነ በአዲስ ኪዳን የተለየ ስም አልተሰጠውም። እንዲያውም በደፈናው ግን የጥንቱ የጌታችን መኖርያ ሥፍራ በመባል ይታወቅ ነበር። በላይኛው ክፍል የሚገኘው የገሊላ ምድር ጥንት በሦርያ ንጉሥ ተይዞ ስለነበረ በውስጡ የነበረው ሕዝብ ተማርኮ መሬቱ ባደውን ነበር። ከዚያን ጊዜ በኋላ በሥፍራው የሚኖሩት ሰዎች ድብልቅና የተለያዩ ዜጎች ነበሩ። እነርሱም ፊንቄአውያን፣ አሦራውያን፣ ግሪኮችና አረቦች ናቸው። በኋላም ቆይቶ በአዲስ ኪዳን ዘመን ይህ ሥፍራ «የአሕዛብ ገሊላ» እየተባለ ይጠራ ጀመር፤ ማቴ.4:15። እነዚህ በአሕዛብ ገሊላ የሚኖሩ የተለዩ ሕዝቦችም ከአይሁዶች ጋር ስለማይዋደዱ አይቀራረቡም ነበር። እነርሱም ይህንን ጥላቻና መጥፎ ባሕሪይ የተማሩት አብረዋቸው ከሚኖሩ ከተለያዩት ዜጋዎች ነበረ። ሆኖም በዚህን ጊዜ የእነዚህ በአሕዛብ ገሊላ የሚኖር ልዩ ወገኖች ትዕቢትና ጥላቻ በሃይማኖት ላይ ምንም ተጽዕኖ አልነበረውም። ስለዚህ ከጥንቶቹ የአይሁድ መምህራን የሃይማኖት ተጽዕኖ እጅግ የተሻለ ነበረ። ከዚህ የተነሣ ለክርስቶስ በግልም ሆነ በማሕበር ያደርገው ለነበረው መንፈሳዊ አገልግሎት በጣም የተመቻ ጊዜ ሆነለት። ይህ በኢየሩሳሌምና በአካባቢዋ ይገኝ የነበረው የሃይማኖት ተጽዕኖ እስከ ገሊላ ድረስ አልተስፋፋም ነበር። በዚህ ምክንያት ኢየሱስ በገሊላ እጅግ ብዙ ሕዝብ አስከትሎ በሰላም ከሥፍራ ወደ ሥፍራ ለመዘዋወር ችሎዋል። በሌላ አንጻር ግን አይሁድ በቅንዓት

ኢየሱስን ሊገድሉት ይፈልጉ ስለነበረ ሐዋርያት ዘወትር በሥጋት ይኖሩ ነበር። ኢየሱስ ሐዋርያትን የመረጠው ከዚህ ከገሊላ እካባቢ ነበረ። ኢየሱስ ከሙታን ከተነሣ በኋላ ያዩት እምስት መቶ ሰዎች ምስክርነታቸውን የሰጡትም እዚሁ ነበር። ከዚያም ሐዋርያት መቶ ሃያ ሰው ሆነው ሲጽልዩ በመንፈስ ቅዱስ የተጠመቁት በዚሁ ሥፍራ ነበር።

## ናዝሬት

የናዝሬት ከተማ የተቆረቆረችው በተራራ መካከል በምትገኝ ትንሽ ሜዳማ ሥፍራ ላይ ነው። በዙሪያዋ ያሉት 15 ተራራዎችም ከተማዋን እንደ አጥር ከበው ሲታዩ ሆነ ተብለው ለዚህ ተግባር የተሠሩ ይመስሉ ነበር። ተራራዎቹም ወደ ላይ ሽጦጥ እንዳሉ ከሩቅ ሲታዩ ከተማዋን ከጠላት ለመጠበቅ በተጠንቀቅ የቆሙ ወታደሮችን ይመስሉ ነበር። በእነዚህ አረንጓዴ ተራራዎች መካከል የሚገኙት የእርሻ ቦታዎች ደግሞ በጣም የለሙና የተለያዩ ቀለማት ባሉዋቸው አበባዎችና ዛፎች ያሸበረቁ ነበሩ። ሜዳቸውም ለከብቶች ግጦሽ በጣም ያመቸ ነበረ። ናዝሬት በዙሪያው ባሉ ሽፋኖች እንደተከበበ ጽጌረዳ ሆና ከተራራው መካከል ትታይ ነበረ። ከተማዋም በድቡባዊ ምዕራብ ክፍል በተራራው እርከን ላይ አቀማመጡ ዘቅዘቅ ባለ ሽለጃማ ሥፍራ ላይ ሆና ትታያለች። በከተማው ውስጥ የሚታይ ሌላው አስደናቂ ሥፍራ ቢኖር ደግሞ ለመለኮሲዎች የማምለኪያ ሥፍራ እንዲሆን ነጭና ቡናማ ቀለም ባሉት ሸፋን የተከለለው ቦታ ነው።

## ሃይማኖታዊ ባሕል

በጊዜው የነበሩት የናዝሬት ከተማ ነዋሪዎች ቁጥር ወደ ስምንት ሺህ ያህል ይደርስ ነበር። ከእነርሱም መካከል አብዛኛውቹ የዚህ ባሕላዊ የክርስትና እምነት ተከታዮች ናቸው። በተለይ መከላከቱ የዚህን ባሕላዊ የክርስትና እምነት ትምህርት በተለየላቸው «ቅዱስ ሥፍራ» እየተባለ ይጠራ በነበረበት ቦታ ሆነው ያጉኑ ነበር። ከዚህም በቀር የአምልኮ ሥርዓታቸውን የሚፈጽሙት ገብርኤል ለማርያም የመውለድዋን የምሥራች እንዳበሠረላት በሚያምኑበት ሥፍራ በመሆን ነው። ይህ ቦታ ከአሁን ቀደም እስላሞች ትምህርታቸውን እንዳይበርዙባቸው ለመከላከል እንደ አጥር የሆነ ትልቅ ቤት ሠርተውበት የነበረ ሥፍራ ነው። ይህ የመከላከያ ቤት ከተሠራበት ሦስት ኪሎ ሜትር ራቅ ብሎ ደግሞ ናዝሬውያን አንድ ቀን ጊዜ ሲያመቻቸው ኢየሱስን ቁልቁል ወርውረው ሊጥሉበት ያዘጋጁት ከፍተኛ ተራራማ ሥፍራ ነበረ። ይህ ተራራም ከፍታው ከ13 እስከ 15 ሜትር የሚሆነው ነበረ። በናዝሬት ከተማ ውስጥ የደናግሎች ምንጭ እየተባለ ይጠራ የነበረውን ሥፍራ ማርያምም ሆነች ሌሎች በሥፍራው የሚኖሩ ልጃገረዶች በየጊዜው ይጉበኙት ነበር። በግሪክ ባሕል መሠረት ይህ የምንጭ ቦታ ገብርኤል ማርያምን ያነጋገረበት ቦታ እንደሆነ ይታመናል።

## የከተማው አካባቢ

ምንም እንኳን የናዝሬት ከተማ ነዋሪዎች ባሕልና ልማድ እርካታ የማይሰጥ ችክ ያለበት ቢሆንም የአካባቢው የተፈጥሮ አቀማመጥ እጅግ ደስ የሚል ነው። ናዝሬትን ከጉበኙት ጉብኚዎች አንዱ ዶክተር ሮቢንሰን ያካባቢዋን ሁናቴ ተመልክተው ከተደነቁባቸው ነገሮች

ብዙዎቹን ገልጠዋል። «አንድ ቀን ብቻዬን ከናዝሬት ከተማ ተጉዢ በሥተ ምዕራብ በኩል ወደሚገኘው ከፍተኛ ተራራ ላይ ወጣሁ እዚያም እንደደረሰኩ ዙሪያኤን በዓይኔ እየማተርኩ ስመለከት የናዝሬት አካባቢ በተፈጥሮ ጸጋ የታደለች ከፍተኛ ግርማ ያላት ምድር እንደሆነች አረጋግጫለሁ ብለዋል። በምዕራብ በኩል የኢዝራኤል ሚዳ እስከ ጫፍ ድረስ ለጥ ብሎ ይታያል። በሥተግራ በኩል ደግሞ ከፍ ብሎ የሚታየው የታበር ተራራ ሲሆን በከፊል የሄርሞንና የጌብዶን ተራራዎች ዝቅ ብለው ጫፎቻቸው በትንሹ ይታያል። በእነዚህ ተራሮች ትይዩ የሰማርያ ተራራዎች እንደ ሰንሰለት ተያይዘው በመራዘም እስከ ቅርሚሉስ ተራራ ይደርሳሉ። ከዚህ በኋላ የቀርሚሉስ ተራራ ራሱ በረጅሙ እስከ ሰሜን ጫፍ ድረስ ተቀጣጥሎ በመሄድ ኤልያስ ይኖርበት የነበረውን ገዳም ጭምር አጠቃሎ ያሳያል። በሥተ ምዕራብ በኩል በጠዋት የፀሐይ ብርሃን እርዳታ የሚዲትራንያን ባሕር በጨረፍታ ሂ ብሎ ተኝቶ ይታያል። የቀርሚሉስ ተራራም በረጅሙ ተቀጣጥሎ በመሄድ በመጨረሻ መሠረቱን ከባሕሩ ጥልቀት ውስጥ ዘርግቶ ይቆማል። በሥተ ሰሜን በኩል ዝቅ ብሎ ኤል ቡታፍ የተሰኘው ውብ የሆነው የሰሜን ፍልስጤማውያን ሚዳ ይታያል። ከዚያም ባሻገር የተራራ ቅጥልጥል ከምሥራቅ እስከ ሰሜን ጫፍ ድረስ ተያይዞ ብመዝለቅ አንዱ በሌላው ላይ እየተደራረበ በመጨረሻ የሳፊድ ተራራ በሁሉም ላይ ይሆናል። በተራራ ላይ የተመሠረተችው ከተማም በሩቅ ጉብ ብላ የምትታየው በዚሁ ሥፍራ ላይ ሆና ነው። በስተቀኝ በኩል በሩቅ በሚታየው ሥፍራ ላይ መሠረታቸውን በባሕር ውስጥ የሰደዱ ብዙ ኮረብታዎችና ተራራዎች ይታያሉ። ከመካከላቸውም ረጃጅም የሆኑት ተራራዎች ከበስተጀርባቸው ያሉትን አጫጭር ኮረብታዎችና ተራራዎችን ይክልሉዋቸዋል። በሰሜናዊ ምስራቅ በኩል ያሉትን ተራራዎች ደግሞ የአመዳይ ዘውድ የደፋው ታላቁ የቄርሚሉስ ተራራ ከልጁቸዋል።

## ሕብረትዋ

የዓለም አዳኝ የሆነው ክርስቶስ የልጅነቱን ዘመን ያሳለፈው ከዚህች የናዝሬት ከተማ ዝቅ ብሎ በሚገኘው መንደር ነበረ። በአካባቢዋ የሚታዩት የተፈጥሮ ውበቶች ዓይኖቻችንን እንደሚስቡ ሁሉ በዚሁ ዓይነት ሁኔታ የጌታንም ዓይኖች ሳይስቡ አልቀሩም። እግሮቹም በቅርብ ባሉት ኮረብታዎች ላይ ደጋግመው ሳይመላለሱ አይቀሩም። እርሱም በዚህ ሥፍራ ሆኖ ዓይኖቹን በረጅሙ በመማተር የአካባቢውን የተፈጥሮ ውበት ሳይመለከት አለመቅረቱ እያጠራጥርም። የሰላም ንጉሥ የሆነው ጌታ በጦርነት ምክንያት ብዙ ዘመን ጩኸት ያስተጋባበት የነበረውን ታላቅ ሚዳ ቁልቁል ሳይመለከት አልቀረም።

## ፖለቲካዊ ለውጥ

ጌታ ኢየሱስ ለወንጌል አገልግሎት ከመውጣቱ ቀደም ሲል በይሁዳ ውስጥ ታላቅ የፖለቲካ ለውጥ ተደርጎ ነበር። ገና ክርስቶስ የመጀምሪያውን የፋሲካ በዓል ሳያሳልፍ በፊት የአይሁድ ሕዝብ በአርኬላክስ ምክንያት በሮም ላይ ያጉረመርሙ ጀመር። በውጤቱም አርኬላክስ በይሁዳ ላይ አሥር ዓመት ከገዛ በኋላ ከሠልጣኑ ተሻረ። ከዚህ በኋላ ይሁዳ ቀጥታ በሮም ሕግ እየተመራች በሮማውያን ባለሥልጣኖች ትተዳደር ጀመር። ከዚህ በኋላ ይሁዳ ከሮማውያን ግዛቶች እንደ አንድዋ በመሆን በሮማውያን ሕገ መንግሥት ትተዳደር ጀመር። ከዚያም ከፍተኛው የሮም አስተዳደር መኖርያ ከኢየሩሳሌም ተነሥቶ ወደ ቄሣርያ ተዘዋወረ።

አውግስጦስ ቂሳር በ14 ዓ.ም. በሞተ ጊዜ የማደጉ ልጁ ጠባርዮስ በምትኩ የሮም ንጉሥ ሆኖ ተሾመ። ጠባርዮስ አውግስጦስ ከመሞቱ በፊት ቀደም ሲል አብርቶ ሮምን በማስተዳደር የሥልጣኑ ተካፋይ ሆኖ ሥርቷል። ከዚያም በሉቃስ 3 ላይ እንደተጠቀሰው መጥምቁ ዮሐንስ ተልዕኮውን ለመፈጸም አገልግሎቱን በአደባባይ ማከናወን ጀመረ። ይህ የዮሐንስ አገልግሎትም በድንገት የሆነ ነገር ሳይሆን ከጥንት ጀምሮ ታሰበበት የነበረ ጉዳይ ነው። በኢየሩሳሌም የሚኖረው የሮም አገር ገዢ ምንም ዓይነት ዝና ያለማግኘቱ ጉዳይ በእርሱና በሊቀ ካህኑ መካከል ብዙ አለመግባባት እንዲፈጥር አድርጓል። ከዚህ አለመግባባት የተነሣም አገረ ገዢው ሊቀካህቱን ከሥልጣኑ አውርዶ ስለነበር በውጤቱ ብዙ ለውጦች ሊከሰቱ ችለዋል። ከዚያም ጌታችን ኢየሱስ በተሰቀለበት ወቅት ባልታወቀ መንገድ የሊቀካህቱን ሥፍራ ይዘው የሚመሩት ሐናና የልጁ ባል የነበረው አማኞቹ ቀያፋ ነበሩ፤ ሉቃስ 3፡2። ከዚህ በኋላ ጨካኝና ነፍሰ ገዳይ የነበረው ጴጌናዊው ጴጣሰ የሮም መንግሥት መኪላ ተደርጎ በንጉሥ ጢባሪዮስ ትዕዛዝ ወደ ኢየሩሳሌም ተላከ። ብዚያን ጊዜ ሄሮድስ በገሊላ አገረ ገዢ ነበረ። ወንድሙ ፊልጶስም በኢጡርያስና በጥልኮደስ አገረ ገዢ ነበረ። እነዚህ ሰዎች ኢየሱስ ከሞተ በኋላ በነበረው ዘመን ሁሉ በሥልጣን ላይ ቆይተው ያስተዳድሩ ነበር።

## የሃይማኖት ሁኔታ

በዚህ ሥፍራ በጌታ ዘመን ስለ ነበረው የሃይማኖት ሁኔታ ብዙ ማተት እንብዛም የሚያስፈልግ አይሆንም። በዚያን ዘመን የነ ሳሙኤል፣ ዳዊትና ኤርምያስ ከፍተኛ መንፈሳዊ ሕይወት የነበራቸው ሰዎች ታሪክ በየስርቻው ተወሽቆ ቀረ እንጂ ወደ አደባባይ ተገልጦ አልወጣም ነበር። በጊዜው በህዝቡ ዘንድ የሚታየው ሃይማኖት ስርዓታዊ፣ ውጫዊና ባሕላዊ መልክ የያዘ ብቻ ነበር። ሰዎቹም ባለፈው ነገር ላይ በመታመን እጅግ እየተኩራሩ የመንግሥተ ሰማያት ወራሾች እንደሆኑ ይመዳደሩት። እነርሱም በጊዜው ይጠባበቁት የነበረው መሢህ የእስራኤልን መንግሥት እንደ ገና የሚያቋቁምና እስራኤልን በዳዊትን በሰለሞን ዘመን ከነበራት ክብር በላቀ ሁኔታ የሚያስከብራት እንደ ሆነ ነው። ስለዚህ አሁንም ቢሆን ይህ ምኞታቸው የሚፈጸመው እግዚአብሔርን በከፍተኛ ሁኔታ በማምለክ፣ ሕጉን አጥብቆ በመፈጸም፣ ስርዓቱን ሁሉ ጠንቅቆ በመጠበቅና የተስፋውን ቃል ኪዳን በትዕግሥት በመጠበቅ እንደሆነ ያምናሉ።

## የዮሐንስ አገልግሎት

ጌታችን በናዝሬት ታላቁን ሥራ ለመጀመር እየተዘጋጀ ሳለ ዮሐንስ ደግሞ በዳር አገር ሆኖ ለተጠራበት ተልዕኮ ብቁ የሚያደርገውን ዕውቀት ለመገባየት በትጋት ይሠራ ነበር። እርሱም ካህን እንደመሆኑ መጠን ስለ ሕግና ነቢያት ማወቅ የነበረበትን ከፍተኛ ዕውቀት ገበየ። ምናልባትም ትምህርቱን ያጠናቀቀው ወደ 30 ዓመት ዕድሜው ገደማ ሳይሆን አይቀርም። እርሱም የአደባባይ አገልግሎቱን እስከጀመረበት ዕለት ድረስ በዚያው በዳር አገር ኖረ። በዚያን ዘመን ይህ ዮሐንስ ያጠናው ኮርስ እንግዳ ነገር አልነበረም። ብዚያ በረሃማ ሥፍራ የሚኖሩት ዮሐንስን ሕግና ነቢያትን ያስጠኑት መመህራን ብቻ ሳይሆኑ የራሳቸው የሆኑ የተለያዩ ፍልስፍና የነበሩዋቸው የተለያዩ መምህራንም ነበሩ። ጆሴፊስ ከእነዚህ መምህራን መካከል አንዳንዶቹ የዘማዊነትና የሌላም እርኩሰት ሀሳብ ያለበትን ትምህርት የሚያስፋፉ

መሆናቸውን ተናግሯል። እነዚህ መምህራን አነሰም በዛ የየራሳቸው ተከያዮች ነበሩዋቸው። ራሱ ጆሲፈስ በዚህ ገዳም በነበረበት ጊዜ በገዳሙ ውስጥ ብዙ ዘመን ኖሮ የነበረውን ባኑስ የተባለውን ሰው ፍልስፍና ለሦስት ዓመት ያህል ተከታትሎ ወደ ከተማ ተመልሷል። ከባኑስ ፍልስፍና መካከልም አንዳንዶቹ ከዛፍ ቅጠል መልበስ፣ ከምድር የተገኘ ማናቸውንም ነገር መብላትና ከበደል ለመንጸት ዘወትር ጠዋትና ማታ በቀዝቃዛ ውኃ መታጠብ ነበሩ። በመጀመሪያ ጊዜ ዮሐንስ በምድረ በዳ በነበረበት ጊዜ በትምህርታቸው ሊያጠምዱት የነበሩት የበረሃ አውሬዎች እነዚህ ነበሩ። እነርሱም ስፍራው የነበሩት በኪብሮን ምስራቅ በጨው ባሕር አካባቢ ነበረ። ዳዊት ከላኦል በሸሽ ጊዜ የተሸሸገው በዚሁ በኪብሮን ነበረ። ዳዊት በኪብሮን በነበረበት ጊዜ ስለ መዝሙሮቹ ያሳሳለው በተለይም ሊመጣ ስላለው ስለ መሢሁ መንግሥት የደረሰው በዚህ ሥፍራ በነበረበት ጊዜ ነው። ዮሐንስ ስብከቱን በጀመረበት ወቅት በተለይም ለማጥመቅ በተነሣ ጊዜ ምድረ በዳውን ለቆ ወደ ዮርዳኖስ አካባቢ መጣ።

## የኢየሱስ መጠመቅ

ዮሐንስ በሕግና በነቢያት ተነግሮ የነበረውን የጥምቀቱን ጉዳይ በተግባር ያሳያል። እርሱም አይሁዶች ለመንፈሳዊ አባቶችና ለተቀበሉት ወግ የነበራቸውን አክብሮት በተመለከተ ጊዜ ከሁሉ የላቀውን እግዚአብሔርን ለማክበርና ትዕዛዙን ለመፈጸም ልቡ ይበልጥ ተነሳሳ። በተለይ በጊዜው ይታይ የነበረው ኃጢአት ፈጥሮ ለሰዎቹ የንስሐ መልዕክት እየሰበከ የጥምቀት አገልግሎቱን እንዲፈጽም አድርጎታል። ከዚህ ቀደም ሲል ግን ዮሐንስ ሰዎቹ የእግዚአብሔርን ትዕዛዝ እንደ ቀላል ነገር መቀጠራቸው እጅግ አላዘነው፤ የሚያመጣውም መቅሰፍት ደግሞ በጣም አስፈርቶታል። ስለዚህ ግማሽ በሐዘን ግማሽ በፍርሃት መንፈስ በመሆን ወቅሷቸዋል። በኋላም ሁሉም ንስሐ እንዲገቡ ሲጠይቅ የእግዚአብሔር መንግሥት ቀርባ እንዳለች በማሳሰብ ነበረ። ከዚያም መልዕክቱን የተቀበሉትንና ንስሐ በመግባት የኃጢአት ሥርየት ለመቀበል የተዘጋጁትን አጠመቃቸው። ዮሐንስ መልዕክቱን ከጀመረበት ጊዜ አንሥቶ ራሱ ክርስቶስ እንዳልሆነ ደጋግሞ ይመሰክር ነበር። ሆኖም በአንጻሩ ክርስቶስ ከእርሱ በኋላ ሊመጣ ያለው እንደሆነ ተናግሯል። ይህ ከእርሱ በኋላ የሚመጣው ጌታ ዮሐንስ የሚገኘውን ክር ለመፍታት የማይገባው እስከሆነ ድረስ የተከበረና ታላቅ ነው። ዮሐንስ የሚናገረውንም ለመስማት ብዙ ሠራዊት ይከተለው ነበር። በአጠቃላይ የአካባቢው የመንፈስ እሠራር ከአሁን ቀደም ተከስቶ የማያውቅ እጹብ ድንቅ ነበረ። በዚህ ጊዜ አብዛኛዎቹ ሰዎች የመንፈስ ተመስጦ አድርባቸው ለዳግመኛ ልደት የሚያበቃቸውን የሕይወት ለውጥ በዳዊት፣ በሰለሞንና በሕዝቅያስ ዘመን በነበረው ሁኔታ በእምነት ተቀበሉ። ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ራሱ ምናልባት ከናዝሬት በኢዝራኤል ሜዳ አድርጎ ወደ መጠመቂያው ሥፍራ ከመጣ በኋላ ተጠምቆ ይሆናል። ዮሐንስ ኢየሱስን ለማጥመቅ ብቁ ሰው አለመሆኑን በመገመት አይሆንም በማለት ይግደረደራል። ኢየሱስ ግን የገድ ብሉት ይጠመቃል። ከዚያም ከመቅጽበት ሰማይ ይከፈትና መንፈስ ቅዱስ በእርግብ አምሳል በኢየሱስ ላይ ያርፋል። ወዲያውም «በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው» የሚል ድምፅ ከሰማይ ተሰማ። በሌላ ጊዜም ኢየሱስን በማስመልከት ዮሐንስ «እንሆ የእግዚአብሔር በግ የዓለምን ኃጢአት የሚያስወግድ» ብሎ መሰከረለት። ኢየሱስ የዓለምን ኃጢአት ተሸክሞ መስዋዕት ሊሆን እንዳለው ዮሐንስ አረጋግጦ ያውቅ እንደነበረ ያስረዳል።

## ሄሮድስ አንቲጳስ - የዮሐንስ ሞት

የዚህ ጨዋ ሰው ድፍረትና አገልግሎት ከ12 ወይም ከ18 ወራት በኋላ የገሊላ ገዢ በነበረው በሄሮድስ አንቲጳስ ተቀጭቶ ተቋረጠ። ዮሐንስ በድፍረትና በታማኝነት መልዕክቱን አስተላልፎለታል። በጥንት ዘመን ነገሥታት በውበታቸው እስከተማረኩ ድረስ የየራሳቸውን ሚስቶች ፈትተው የሌላውን ሰው ሚስት በሥልጣናቸው መንጠቅ የተለመደ ተግባራቸው ነበር። እውግስጦስ ቴዛር ራሱ ይሄን አስነዋሪ ተግባር አዘውትሮ ያደርግ ነበር። ከዚህም በቀር ሌሎችም ይህንን ተግባር እንዲፈጽሙ ያደፋፍራል። ይህ አፈጻጸም ከሄሮድስ ቤተሰብ ልማድ ስለሆነ ሕዝቡ ይሄንን ልማድ እንዲከተል ይገደድ ነበር። በዚህ ሁኔታ ሕብረተሰቡ ሞራል ስለጉደለው በብዙ ምስቅልቅልና ጉስቋላ በሆነ ርካሽ ባሕል ውስጥ ሊወድቅ ችሏል። ሄሮድስ የወንድሙን የፈሊጳስን ሚስት በማግባቱ ዮሐንስ በተለመደው ድፍረቱ ያደረሰው ነገር ኃጢአት ነው ብሎ ፈት ለፈት ተቃውሞታል። በዚህ ምክንያት ዮሐንስ በውህኒ ቤት ተጥሎ ነበር። ይህ በዚህ እንዳለ ሄሮድስ ባዘጋጀው ትልቅ ግብዣ ላይ የወንድሙ ልጅ በዘፈንዋ ሰላሰደሰተችው የፈለገችውን ነገር ብትጠይቀው እንደሚያደርግላት ቃል ይገባላታል። በዚህን ጊዜ ምርጫዋን ለማስተካከል እናትዋን ካማከረች በኋላ በግዞት ያለው የዮሐንስ ራስ እንዲሰጣት ትጠይቃለች። ገጉሠ በጥያቄዋ ሀሳቡ ቢታወክም የገባውን ቃል መፈጽም ገድታው ስለ ነበር የዮሐንስን አንገት አስቆጦ ሰጥቷታል። ዮሐንስ የታሠረበት ከዋርዳናስ ምስራቅ መቃሪያ በሚባለበት ቦታ እንደሆነ ይታመናል። ከዚህ በኋላ ሄሮድስ በአግባብ ያልያዘውን ሥልጣኑን ብዙ አልተጠቀመበትም። ሊመጣበት የነበረው ችግር የተመሠረተው ከሄሮድያስ ቤተሰብ ጋር የመሠረተው የጋብቻ ግንኙነት ነው። የመጀመሪያ ሚስቱ የአረብ ገጉሥ የነበረው የአርሰጦስቶስ ልጅ ነበረች። ሳይገባቡ ቀርተው ስለተጣሉ ሸሽታ ወደ አባትዋ ዘንድ ሄደች። በኋላም አባትዋ ከሄሮድስ ጋር ተዋግቶ ድል ካደረገው በኋላ መንግሥቱን ያዘበት። ከዚያም ሄሮድስ በርም እያለ ከክብሩ ተዋርዶ ከቆየ በኋላ ወደ እስፓኝ ተሰደደ። በዚያም ከነቤተሰቡ እየኖሩ ሳለ በመጨረሻ በውርደት ተጉላቁሎ ሞተ።

## ኢየሱስ መፈተን

ኢየሱስ ከተጠመቀ በኋላ ጥቂት ቆይቶ በመገፈስ ተመርቶ ወደ ምድረ በዳ ሄደ። በዚያም በሠይጣን ተፈተነ። ሠይጣንም ኢየሱስ የተለየበትን ቅዱስ ተግባር እንዳይፈጽምና በአባቱ ላይ የነበረውን መተማመን ለማደናቀፍ በሦስት ዓይነት ፈተናዎች ፈትኖታል። በመጀመሪያ ድንጋዮቹን ወደ ዳቦ እንዲለውጥ! ቀጥሎም ከቤተ መቅደስ ጫፍ ላይ ራሱን እንዲወረውር! ከዚያም ወድቆ እንዲሰገድለት ጠይቆታል። ኢየሱስ ለእነዚህ ሁሉ የፈተና ጥያቄዎች መቋቋሚያ ከእግዚአብሔር ቃል እየጠቀሰ ተገቢውን መልስ ሰጥቶታል። ኢየሱስ በሠይጣን የተፈተነበት ሥፍራ በኢየሩሳሌምና በኢያሪኮ መካከል በሚገኘው በረሃ ውስጥ ነው ይባላል።

## አገልግሎቱን መጀመር

ከፈተናው በኋላ ኢየሱስ መጥምቁ ዮሐንስ ወደሚያጠምቅበት ቦታ ተመልሶ ይመጣል። በዚያም ስምዖን፣ ፊልጶስ፣ ዮሐንስና ናትናኤል ደቀ መዛሙርት ሆነው ይከተሉታል። እነርሱም ኢየሱስን ሊከተሉት የቻሉት የእግዚአብሔር ልጅና የዓለም አዳኝ መሆኑን ስላረጋገጡ ነው። እነሆ የእግዚአብሔር አንድያ ልጅ እውነትንና ጸጋን ተሞልቶ ተገለጠ። ደቀ መዛሙርቱም ጥቂት ወራት ከኢየሱስ ጋር ከቆዩ በኋላ ሐዋርያት ተብለው ተሰየሙ። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስም በቃና ዘገሊላ ተደርጎ በነበረው ሠርግ ላይ አገልግሎቱን ጀመረ። በዚያም ኢየሱስ ውኃውን ወደ ወይን ጠጅ በመለወጥ የመጀመሪያ ተአምራቱን ፈጽሟል። በተለይ ደግሞ ተአምራቱ የተፈጸመው በጋብቻ ሥነ ሥርዓት ላይ ስለሆነ ኢየሱስ ለሰው ልጅ የጋራ ደስታና ለትዳር ክቡርነት ያለው ቅዱስ አመለካከት ምን ያህል እንደሆነ በግልጽ ያሳያል። በተጨማሪም ተአምራቱን ሲፈጽም ሰዎች እንደሚሉት የማርያም ልጅ ብቻ ሳይሆን የሕያው እግዚአብሔር ልጅ መሆኑን አረጋግጧል። ሰው በተፈጥሮ ችሎታው ሊፈጽመው የማይችለውን ተአምራት አደረገ። ለዚህ እውነትም ድጋፍ ይሆነው ዘንድም እናቱን «አንቺ ሴት ከአንቺ ጋር ምን አለኝ? ጊዜዬ ገና አልደርስም» ብሏታል። በዚህ ሁኔታ ኢየሱስ በእግዚአብሔር የተቀባው መሢህ መሆኑን በግልጽ አሳውቋል።

## **ኢየሱስ በይሁዳ ያደረገው አገልግሎትና የቤተ መቅደስ መንፃት**

የመጀመሪያው የጌታችን ዋነኛ አገልግሎት የተፈጸመው በይሁዳ ነበረ። ኢየሱስ ከቃና ዘገሊላ ከተመለሰ በኋላ ወደ ቤተ መቅደስ ሄዶ ነጋዴዎችን አስወጣ። ይህንንም ያደረገው ለጸሎት ቤትነት የተሠራውን የአባቱን ቤት የንግድ መለዋወጫ ሥፍራ እንዳይሆን ለመጠበቅ ብሎ ነው። በቃና ዘገሊላ የተደረገው ተአምራት የትዳርን ክቡርነት ይበልጥ ከፍ ማድረጉን የሚያሳይ ምልክት ሆነ፤ ቤተ መቅደሱን ከነጋዴዎች ማጥራቱ ደግሞ ለእግዚአብሔር አብ ያለውን ታላቅ አክብሮትና የማምለክን ቁም ነገር እጅግ አልቆ የሚያሳይ ይሆናል።

## ኒቆዲሞስ

ከዚህ በኋላ ኢየሱስ ከኒቆዲሞስ ጋር ስላደረገው ንግግር የሚተርከው ሀሳብ ይቀጥላል። የንግግሩም ዋና ርዕስ ስለ ሰው ልጅ ደኅንነትና የኃጢአት ሥርየትን የሚመለከት ነበረ። እርሱም በንግግሩ ውስጥ «ሰው ዳግመኛ ካልተወለደ በስተቀር የእግዚአብሔርን መንግሥት አይወርስም» ብሏል። እግዚአብሔር የሰውን ልጅ ከጥፋት የሚያድንበት የደኅንነቱ ፀጋ የማይታጠፍ ነው። በምድረ በዳ ውስጥ ለዚህ ድርጊት ምሳሌ እንዲሆን እባብን ስቅሏል። ይህ ኢየሱስ ለአይሁዶች የሚሰበቅው የወንጌል አገልግሎት እስከ መቼ ድረስ የሚቆይ ነው? ውጤቱስ ምንድን ነው? በዚህ አንጻር የደረሰን መግለጫ የለም።

## ሳምራዊቱ ሴት

ከዚህ ቀጥሎ ኢየሱስ ወደ ገሊላ እንደተጓዘና በዚያም ከአንዲት ሳምራዊት ጋር በያዕቆብ ምግጭ አጠገብ ይነጋገር ጀመር። ንግግሩም ከበደል ስለ ማንጻትና ስለ ደገነነት አስፈላጊነት ነበረ። በዚሁ ሁኔታ ኢየሱስን እንደ ገና ከሌላ ግለሰብ ጋር ሲነጋገር እናገኘዋለን። ሳምራዊቱን ሴት ግን ያነጋገራት ታሪኳ የተበላሸና በግልጽ አጥፊና በደለኛ ሴት እንደ ሆነች በሚያጋልጥ ሁኔታ ነበር። ያም ሆነ ይህ ለሁለቱም የወንጌሉን የምስራች ቃል ሰብኩላቸዋል። ለሴቲቱ ስለ ደገነነት የሰበከላት ውኃ ለተጠማ ሰው ከሚሰጠው እርካታ ጋር በማያያዝ ሲሆን ስጦታውም በነፃ እንደ ሆነ በመግለጽ ነበረ። ኢየሱስም፦ «የእግዚአብሔርን ሥጦታና ውኃ አጠፊኝ የሚልሽ ግን መሆኑን ብታውቂ አንቺ ትለምኚው ነበርሽ! የሕይወትም ውኃ ይሰጥሽ ነበር» አላት።

## ገሊላ፥ ቅፍርናሆምና ናዝሬትን እንደገቡ

የሚቀጥለው ረጅሙ የጌታ አገልግሎት የተከናወነው በገሊላ ነበር። ኢየሱስ ቀድሞ ይኖርበት ከነበረው ከናዝሬት ተነስቶ በገሊላ ባሕር አካባቢ በምትገኘው በቅፍርናሆም ዋና የአገልግሎቱን ሥፍራ መሠረተ። ቅፍርናሆም የተመሰረተበት ትክክለኛ ቦታ በውል አይታወቅም። ሆኖም ከገሊላ ባሕር ሰሜናዊ ምዕራብ በኩል በሚገኘው ሜዳ ላይ መሆኑ እያጠራጥርም። ቅፍርናሆም በውስጡ ከሚከናወኑት አፋጣኝና አጣዳፊ ተግባሮች አንጻር ከናዝሬት በጣም ይለያል። በጥቂቱ ጌታችን አንድ ጊዜ ናዝሬትን ለመገባባት ሄዶ በዚያው ነዋሪ ሆኖ እንደቀረ እናነባለን። ኢየሱስም በሰንበት ወደ ምኩራብ ገብቶ ከኢሳይያስ 61 ላይ በማንበብ በመንግሥቱ ስለሚገኘው መንፈሳዊ በረከት ሰብኳል። የናዝሬት ሕዝብ ተአምራትን ከመሻት ሌላ ለመንፈሳዊ ነገር ምንም ዓይነት ፍላጎት አልነበራቸውም። ኢየሱስም የጠየቁትን ተአምራት ባለማድረግ ስላስከፋቸው ይዘውት ከተማው ከተመሰረተበት ከተራራው ጫፍ ቁልቁል ሊጥሉት ሲሉ ከፊታቸው በተአምር ተሰውሮ አመለጠ። ከዚህ በኋላ ቅፍርናሆም በማያወላውል ሁኔታ «የእርሱ ከተማ ሆነች።» የከተማይቱም ወንዝ ከቦታው ወደ ሩቅ ሥፍራ በመፍሰሱ በምሳሌነቱ ኢየሱስም ሌላ ከዚህ የራቀ ቤት እንዳለው ያመለክት ነበር።

## የገሊላ ባሕር የገቡበኝዎች አስተያየት

በተለያዩ ጊዜያት የገሊላን ባሕር የገቡበኝት ሰዎች ስለ ባሕሩ የሰጡት አስተያየቶች የተለያዩ መሆናቸው የሚደንቅ ነው። በአጠቃላይ አብዛኛዎቹ ተመልካቾች ስለ ባህሩ የሰጡት አስተያየት ትዝታው ከአዕምሮ ሊሰረዝ የማይችል ዓይነት እንደሆነ ይናገራሉ። ዶክተር እስታንሊ ግን ስለ ውበቱ የሰጡት አስተያየት ባይኖርም የተፈጥሮ አቀማመጡ ከቀሩት ባሕሮች ሁሉ ብዙ የተለየ እንደሚያደርገው ጠቅሰዋል። እርሳቸውም መጠኑን ሲገመግሙ ቁመቱ 16 ኪሎ ሜትር ሲሆን ጉኑ ደግሞ 8 ኪሎ ሜትር እንደሚሆን ገምተዋል። ይህን ባሕር ከቀሩት ባሕሮች ልዩ የሚያደርገው እንደ ጨው ባሕር ጥልቀቱ ወሰን የሌለው መሆኑ ነው። በምስራቅ በኩል ተራራዎቹ ለጥ ያሉ ናቸው። በስተ ምዕራብና በስተ ሰሜን ደግሞ አቀማመጡ



ለየት ያለና ደስ የሚል ዓይነት ነው። አቀማመጡም ልክ እንደ አጥር ዙሪያውን በተከበቡ አለቶች መካከል ስለሆነ ጉብኚዎች ሽቅብና ቁልቁል ሲወርዱ በተለይ የቀላ ተክል በሆኑት እንደ ዘንባባ ባሉ አትክልቶች መካከል ይገኛኑ ነበር። በጥብርያዶስ አካባቢ የሚገኘው ፍልውኃ ከረጅም ጊዜ በፊት በእሳተገሞራ የተፈጠረውን የአካባቢውን ለውጥ ያሳያል። ፍልውኃም እስከ ዛሬ ድረስ አገልግሎቱን እንደቀጠለ ነው። በባሕሩ ዙሪያ በማዕበል የተገፉት አሸዋዎች ተጠራቅመው መቀነት የመሰለ ከፍተኛ መደብ ሠርተዋል። ተራራውም ሽቅብ የወጣው ከእነዚህ ከአሸዋ ክምሮች ጥቂት እልፍ ብሎ ከሚገኘው ሥፍራ ተንስቶ ነው። ብዙ ጊዜም ከተራራው ጥገ ዘቅዘቅ ሲል ከበቀሉት ሣሮች ራስጌ ከሚገኙ ተክሎች ጥሩ ሽታ እየወጣ አካባቢውን ያውደዋል። በስተ ምዕራብ በኩል የሚገኙት በዛ ያሉ የውኃ ምንጮች በስተ ምስራቅ በኩል ያሉት ቦታዎች ያላገኙትን ልምላሚ ለአካባቢያቸው ሰጥተውታል።

የጌንሴሬጥ ሜዳ

በሰሜናዊው ምዕራብ በኩል የሚገኘው አንደኛው ክፍል የባሕሩ ዳርቻ ቁመቱ ስድስት ኪሎ ሜትር ጉኑ 3 ኪሎ ሜትር የሆነ ሚዳማ ቦታ አለው። ይህም ሚዳማ ቦታ ለም ስለሆነ ለእርሻ በጣም ምቹ ነበረ። መልካም ፍሬን ይሰጥ ስለነበር ከክርስቶስ ትምህርትና ተግባር ጋር ተመሳሳይነት አለው። በእርሻውም ውስጥ መሬቱን እየዞሩ የሚያጠጡ የአራት ምንጭ መስኖዎች ይፈሉ ነበረ። በሌላ አንጻር ደግሞ ለስፍራው ድምቀትን የሰጡት የበቆሎ ተክሎች የመሬቱን ለምነት ያሳያሉ። ከዚህም በቀር በአካባቢው የሚገኙት ጥቅጥቅ ያሉት እሾሃማ ቁጥቋጦዎች በብዙ ሺህ ለሚቆጠሩ አእዋፋቶች መኖሪያ ለመሆን ታድለው ነበር። በጠቅላላው የጌንሴራጥን ሸለቆ ስንመለከት ምድሪቱ በሎጥ ዘመን የነበራትን ልምላሚ በሌላ አንጻር እንድንመለከት ያደርገናል። «ውኃ የሞላበት በዮርዳኖስ ዙሪያ ያለው አገር እግዚአብሔር ሰዶምና ጉመራን ከማጥፋቱ አስቀድሞ እስከ ዘፍር ድረስ እንደ እግዚአብሔር ገነት በግብፅ ምድር አምሳል ነበረ።»

ከተሞች

በጌታችን ዘመን የኃይቁ ሰሜናዊ ምዕራብ ዳርቻዎች በሙሉ በከተማዎችና በመንደሮች ጥቅጥቅ ያሉ ነበሩ። ከእነዚህም መካከል ቅፍርናሆምና ኮራዚ እንዲሁም የቤተ ሳይዳዋ መጊዶል ይገኙባቸዋል። አንዳንዶቹ ከተማዎች ማን እንደሆኑ እስከማይለዩ ድረስ ችምችም ያሉ ነበሩ። በቅፍርናሆም አካባቢ የሚኖሩት ሰዎች የመሬት ባለይዞታዎች ብቻ ሳይሆኑ በዓሣ አጥማጅነት ሥራም የተጠመዱ ነበሩ። በተለይ በኃይቁ ምስራቅና ምዕራብ ክፍል የሚገኙት ሁለቱ የቤተሳይዳ መንደር ነዋሪዎች ዓሣ በማጥመድ እጅግ የታወቁ በመሆናቸው የዓሣ ቤት የሚል ቅጥያ ስም ተሰይሞላቸዋል። ስለዚህ ከአካባቢው መንደሮች በቀን በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ዓሣ አጥማጆች ለሥራ ይሠማራሉ። በተለይ በእነዚህ ላይ መርከብ ጠጋኞቹና በውኃው ላይ የሚንሳፈሩት ታንኳዎች ሲደመሩ ኃይቁ ለጤፍ መጣያ ሥፍራ የለውም ነበር። ከኃይቁ ትንሽ ወጣ ብለው ባሉት ሥፍራዎች ላይ ደግሞ የሮማውያንና በአይሁድ ቤተ መንግሥቶች፣ ምክራቦችና ቤተ መቅደሶች ደምቀው ይታያሉ። በተለይ አረቦችና ጽዮናውያን በታላቅ

ሥልጣኔና መሻሻል በሚገኙበት በአሁኑ ዘመን ሥፍራዎቹ በብዙ ዓይነት ዘመናዊ የሥራ እንቅስቃሴዎች ተይዘው ይታያሉ።

## የዓሣ ማጥመድ

ገሊላ ብዙ ሕዝብ የሚኖርበትና የዓሣ ፋብሪካ የመሰለ ሥራ ባፋጣኝ ተገባሩን የሚያከናውንበት ቦታ ነው። ብዙ ጊዜ መንገዶችና ነጋዴዎች ወደዚህ ሥፍራ ስለሚመጡ የክርስቶስ ዝና በቀላሉ ፈጥኖ ራት ወዳሉ አገሮች ሁሉ ይወጣ ነበር። በዚያን ዘመን ከብዙ የተለያዩ አገሮች የሚመጡ ወንዶችም ሆኑ ሴቶች አብዝተው የሚተያዩበት ሥፍራ ቢኖር ይሄው የገሊላ ባሕር አካባቢ ነበር። ብዙ የደከሙና ሸክማቸው የከበደ ሰዎች ሸክማቸውን አራገፈው ተንፈስ የሚሉት በዚሁ ዝር። ጸሐፊዎች ብዕራቸውን ይዘው ከተለያዩ አገሮች የሚመጡትን ሰዎች ባህልና ልማድ ለመመዝገብ ከጋይቄ አካባቢ ተቀምጠው ይጠብቃሉ። የሮም ወታደሮችም በባርነት ሥርዓታቸው የሄሮድስን ምኞትና የቤተ መንግሥቱን ደገንነት ለመጠበቅ ከጥዋት እስከ ማታ በተጠንቀቅ ቆመው ይጠብቃሉ። በዚህ ዓለም ንዋይ ተደልለው ሁበታዎችንና መርከበኞችን ይከተሉ የነበሩ አመንዝራ ሴቶች ሕይወታቸው ተለውጦ ሥነ ምግባር የተሞላበት ጠባይ ይታይባቸዋል። ይህ ዓይነቱ ጠባይ ክርስቶስን ከሚከተሉት ሰዎች የሚጠብቀው ነበር። እርቆ መሳፍርት የሌላቸው ዓሣ አጥማጆች አሁን ፍላጎታቸው በአዲስ ሃገር ተለውጦ ይታያል። ሰምያንና እንድርያስ ከውጋው ዳር ከቆሙት ከሁለቱ ታንኳዎቻቸው ዓሣ ለማጥመድ መረባቸውን እየጣሉ ናቸው። ያዕቆብና ዮሐንስ ደግሞ መረባቸውን ወደ ዳር አውጥተው ሲያጥቡና ሲሰቱ ይታያሉ። እነርሱም ሌሊቱን ሁሉ ሲደክሙ አድረው ምንም አላጠመዱም። ከእነርሱ እልፍ ብለው የዓሣ ቤት እየተባለ ከሚጠራው ከቤተ ሳይዳ የሆኑት ፊሊጶስ፣ እንድርያስና ሰምያን መንጠቀሳቸውን ወርውረው የመጀመሪያውን ዓሣ ይይዛሉ። ሁለተኛ ጊዜ መረባቸውን በጣሉ ጊዜ ግን መረባቸው ዓሣ ብቻ ሳይሆን የተለያዩ የባሕር ተንቀሳቃሽ ነፍሳቶችን ሁሉ ይዟል። ከዚያም የማይበሉት ተለቅመው ሲጣሉ የቀሩት በዕቃ ውስጥ ተደርገዋል። እነዚህ በመረቡ ውስጥ የተያዙት የተለያዩ ተንቀሳቃሾች በተለያዩ የዓለም ሃይማኖቶች ይመስላሉ። በመጨረሻው ዘመን ኢየሱስ ሲመጣ በክርስቶስ ያልሆኑት ተለቅመው ወደ እሳት ባሕር ሲጠሉ በክርስቶስ ያሉቱ ለዘላለም ሕይወት የጠብቃሉ።

## በአካባቢው ተራራ መካከል የሚገኙ የማረፍያ ቦታዎች

ኢየሱስ በምድር አገልግሎቱን ይሰጥ በነበረበት ዘመን በሥራ ብዛት እርፍትና ፋታ አያገኝም ነበር። ስለዚህ እንዳንድ ጊዜ ከሚያገለግላቸው ሕዝቦች መካከል ሰውር ብሉ ከእነዚህ የማረፍያ ተራራዎች ወደ አንዱ ይሄድ ነበር። እርግጥ እንደ ቀድሞው በጸጥታ ብቻውን የሚሆንበትን አመቺ ሥፍራ ለማግኘት ከጋይቄ ዳር ተነስቶ ተራራው ጫፍ እስከሚደርስ ወይም ከዚያ አልፎ ተራራውን አቋርጦ በሌላው የጋይቄ ክፍል እስከሚደርስ ድረስ ጥቂት ሲጓዝ ሳይደከሙ አይቀርም። እርሱም ከዚያ ማረፍያ ሥፍራ እንደደረሰ ጥቂት ቀናት በጸሎት አሳልፎአል። ከዚያም ከሐይቄ ሌላኛው ክፍል ወደሚገኘው በረሃማ ሥፍራ ተሻግረው ጥቂት እንዲያርፉ ደቀ መዛሙርቱን ይጠራል። ይህ ጸጥታ የሰፈነበት በረሃም ሥፍራ

ጫጫታና ብዙ መራውጥ ከበዛበት ከጥብርያዶስ ባሕር አካባቢ በእግርም ሆነ በታንኳ ከአንድ ሰዓት በላይ አይወስድባቸውም ነበር።

## የአሥራ ሁለቱ ሐዋርያት መሾም

ኢየሱስ ወደ አገልግሎቱ እንደገባ ሰዎች አብዝተው ወደ እርሱ የሚመጡበትን አስደናቂ መንገድ ይጠቀም ነበር። በኋላም ምድራዊ አገልግሎቱን ጨርሶ ወደ አብ ባረገ ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ ይህንኑ አስደናቂ ዘዴ በመጠቀም ሥራውን ቀጥለዋል። ቀደም ሲል ግን ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን ባዘጋጀው ተቋም ውስጥ አስልጥኗቸው ነበር። በኋላም ኢየሱስ አንድ ሌሊት ሙሉ በጸሎት ካላለፈ በኋላ አሥራ ሁለቱን ደቀ መዛሙርት ጠርቶ ሊለያቸው ሥራ ሾሟቸዋል። ደቀ መዛሙርቱ በኑሮ ደረጃቸው በጣም ገቅ ካለው መደብ ሲሆኑ በትምህርታቸውም መሃይማን ነበሩ። ቢሆንም ኢየሱስ ከፍ ከፍ አድርጎ የእርሱ አገልጋዮች ሊሆኑ ወደሚችሉበት ደረጃ አድርጏቸዋል። ከአሥራ ሁለቱ ደቀ መዛሙርቱ መካከልም ሦስቱ በእርሱ ዘንድ ልዩ ሥፍራ ተሰጥቷቸው ነበር። እነርሱም ጴጥሮስ፣ ዮሐንስና ያዕቆብ ነበሩ። እነዚህ ሦስቱ ደቀ መዛሙርት ባገልግሎቱ ዘመን ሁሉ ኢየሱስን በእውነትና በታማኝነት ተከትለውታል። ይህንንም ከእርሱ ጋር በነበራቸው የቅርብ ግንኙነት በተግባር አስመስክርዋል። ሆኖም በአገልግሎታቸው መካከል አንድ ቀን አንድ አሳዛኝ ሁኔታ ተፈጽሞአል። ይኸውም አስቆርቱ ይሁዳ ጌታውን አሳልፎ መስጠቱ ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ ይሁዳ አስቆርቱ በሥጋ እንጂ በመንፈስ ስላልነበረ እነርሱ የደረሱበትን ከፍተኛ መንፈሳዊ ደርጃ ቢቃል እንጂ በሕይወቱ አያውቀውም ነበር።

## የክርስቶስ አገልግሎትና የተራራው ስብከት

ጌታ ኢየሱስ ዋነኛው የአገልግሎቱ ሥፍራ አድርጎ ሲጠቀምበት የቆየው ገሊላን ነበር። ቢሆንም በቀረው የአይሁድ አካባቢ የሚኖር ሕዝብ መጥቶ የበረከቱ ተካፋይ ለመሆን መብቱ የተጠበቀ ነው። ከዚህ የተነሣ ከአካባቢው ሁሉ ብዙ ሰው ወደ እርሱ በመገረፍ አድማጩ ታላቅ ጉባዔ ሆነ። ከዚህ በቀር በተለያዩ ብዙ ጊዜያት ሰዎች ወደ ኢየሱስ እየመጡ ቃሉን ያዳምጡ ነበር። በተለይ አንድ ጊዜ ኢየሱስ በእጁ አንድ ማስታወሻ ይዞ ከፍታው 20 ሜትር ወደሚሆን ተራራ ላይ ብዙ ሕዝብ አስከትሎ ወጣ። የተራራው አቀማመጥ አራት ማዕዘን ከመሆኑ በላይ ጥቂቱ የተራራ ክፍል እንደ መድረክ ሆኖ ከፍ ያለና የቀረው ደግሞ ደልዳላ ነበር። በተራራው ላይ የነበረው ሕዝብ እጅግ ብዙ ስለነበረ በሩቅ ተራራውን ለተመለከተ ሰው ተራራነቱን መለየት ያስቸግር ነበር። በአጠቃላይ በተራራው ላይ የተሰጠው መልዕክት ቀጥታ የወንጌል ቃል ባይሆንም የሰውን ልብ ለወንጌል ቃል የሚያዘጋጅ ነበር። የመልዕክቱ ዋና ሀሳብ ስለ እግዚአብሔር መንግሥት ሲሆን በመንግሥቱ ውስጥ ስለሚሆነው አስተዳደር፣ አገልግሎት፣ መንፈስ፣ ፍሬ ወይም ውጤት የሚያጠቃልል ነበረ። ኢየሱስ አንዳንድ ጊዜ በንግግሩ ውስጥ ጣልቃ እያስገባ በረከትን የሚሹና የሚናፍቁ ሰዎች እንደሚረኩ ወደ ፊት ሊሆንላቸው ያለውን በማስመልከት ይናገር ነበር። ከንግግሩ መካከልም አንዱ «በመንፈስ ድሆች የሆኑ ብዙ-አን ናቸው፤ መንግሥተ ሰማያት የእነርሱ ናትና» የሚል ነው። ይህ አነጋገር የእግዚአብሔር በረከት ምን ያህል የከበረና የተትረፈረፈ እንደሆነ በግልጽ ያሳያል። ከዚህ

በቀር ጌታ ኢየሱስ በንግግሩ ውስጥ የእግዚአብሔርን ባሕርይ ከሙሉ ችርነቱ ጋር ምን እንደሚመስል አስረድቷል። በችርነቱ ሳይጠቀም ከሕጉ ዝንፍ ያለውንም ለመቅጣት ጨካኝ እንደሆነ ገልጿል። በተለይ ወደፊት በፍርድ ቀን በስምህ ይህንና ያንን አላደርግም? እንደሚሉት ጠቅሷል። እርሱ ግን ይህን ቃል እየተናገራቸው ላለ ለምሕረትና ለደህንነት የተላከላቸው መሢህና የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ አስረድቷል።

## ሥዕላዊ መግለጫ

ኢየሱስ መልዕክቱን በምሳሌ ለማስረዳት እንዲችል በአካባቢው የሚታዩትን ነገሮች በማስረጃነት ይጠቀም ነበር። ከእነዚህም መካከል አብዛኛዎቹ የሚዳ አበባዎች፣ በሐይቁ ዙሪያ በጥሻው ውስጥ የሰፈሩት ወርቅ፣ በአየር ላይ የሚንሳፈሩት አሞራዎች፣ እርሻዎች፣ አለቶችና ምድረበዳዎችን የመሳሰሉት ሁሉ ናቸው። ከምሳሌዎቹም ውስጥ አንዳንዶቹ ይህን ይመስላሉ፡- «አባት ከሆናችሁ ከእናንተ ከማንኛችሁም ልጁ እንጀራ ቢለምነው እርሱም ድንጋይ ይሰጠዋልን? ዓሳ ደግሞ ቢለምነው በዓሳ ፋንታ እባብ ይሰጠዋልን?» ከዚህም በቀር ኢየሱስ ስለ ጠባቡና ስለ ሰፊው መንገድ በምሳሌ በሚያስተምርበት ጊዜ በፊቱ የሚታይ ታላቅ አውራ መንገድ ተዘረግቶ ሊሆን ይችላል። በአለት ላይ ቤቱን ስለሠራው ብልህ ሰውና አሸዋ ላይ ቤቱን ስለሠራው ሰነፍ ሰው ሲናገርም በሐይቁ ዳር ባሉ አለቶችና በውኃው ዳር በአሸዋ ላይ የተሠሩትን ቤቶች ተመልክቶ ይሆናል።

## ምሳሌዎች

ኢየሱስ ትምህርቱን ለማስረዳት ከሚጠቀምባቸው ምሳሌአዊ ገለጻዎች መካከል የሰውን ጠባይ በማስመልከት የሚመስላቸውን ምሳሌዎች የሚያክል የለም። በጠቅላላው ኢየሱስ የተጠቀመባቸው ምሳሌዎች 47 ሲሆኑ ከፊሉ የተሰወረውን እውነት ለመግለጽ ሲረዱ የቀሩት ደግሞ እውነቱን በውስጥ ሸፍነው የሚይዙ ናቸው። ያም ሆነ ይህ ምሳሌያዊ አነጋገር የሚጠቅመው የአድግጫን ሕዝብ ጥያቄ ለመቀስቀስ ወይም ለማንሳሳት ነው። በዚህ ጥያቄ ምክንያትም እውነትን የሚፈልጉ ሰዎች እውነትን ወደማወቅ ይደርሳሉ።

## ዘረው

በጥብርያዶስ አካባቢ ከሚታየው ተፈጥሮአዊ ድምቀት ይልቅ ስለ ዘረው የተነገረው ምሳሌያዊ አገላለጽ የበለጠ ለዛና ሞገስ ይታይበታል። በሐይቁ አካባቢ ከተራራው ሥር ተነሥቶ እስከ ጥብርያዶስ ድረስ የሚወርድ ሰፊ የበቆሎ እርሻ ይታያል። በእርሻው መካከልም ሰውም ሆነ እንስሳ የሚመላለስበት መንገድ አለ። እርሻውም አጥር ስላልነበረበት ዘሩ ከግራና ኩቱን በመንገዱ ላይ ስለሚረገፍ በመንገዱ ላይ የሚመላለሱ ሁሉ ይረገጡታል። ከላይ እንደተወሳው ከተራራው ጥገ ተነሥቶ እስከ ውሃው ዳር በሰፊው የተኛው እርሻ ለም ስለነበረ እጅግ በጣም ብዙ በቆሎ ያፈራ ነበር። አንዳንድ ከተራራው ጥገ የተነሱ አለቶች ሥር በሥር እየሰረጉ በእርሻው መካከልና በሣሩ ውስጥ ቁልቁል ወርደዋል። ከዚህም በቀር አልፎ አልፎ እሾሃማ የሆኑ ቁጥጭጦች በስንዴው መከር ውስጥ ጥቅጥቅ ብለው ይታያሉ።

# በጥብርያዶስ ሜዳና በሐይቁ መካከል ያለ ግንኙነት

በዚህ በጥብርያዶስ ሜዳና በጎይቁ አካባቢ የተነገረው የቃሉ ምክር፣ የምህረቱና የፍቅሩ ብዛት፣ እንዲሁም የመንግሥቱ ክብር ምንኛ ታላቅ ነበር! ስለዚህ እኛም ብንሆን የበረከቱ ተካፋይ እንድንሆን ከዚህ መንፈስ መጠጣት አለብን! ይህ መንፈስ ያለማመንን ሀሳብና የመከራን ሽክም ከእኛ ላይ ያስወግዳል! በሠራነው ኃጢአት እየተወቀስን ሽክም በዝቶብናል? እነሆ ኢየሱስ የነበረበት ቤት ጣርያ ተገልጦ ጥቂት እንደ ቆየ «አንተ ልጅ አይዞህ ኃጢአትህ ተሠራየችልህ» የሚል ድምፅ ተሰማ። በውስጣችን ባለ በኃጢአት በሽታ ተሠቃይተናል? ኢየሱስ «ሕመምተኞች እንጂ ብርቱዎች ባለ መድኃኒት አያስፈልጋቸውም! ኃጢአተኞችን እንጂ ጻድቃንን ልጠራ አልመጣሁም» ብሏል። ልዩ ከሆነ ከሠይጣን ፈተና ወይም ከራሳችሁ ልባዊ ድንዳኔ ጋር እየታገላችሁ ነው? ኢየሱስ ቆጵሮስ በሚገኘው ምክራብ ውስጥ ሆኖ እርኩሱን መንፈስ «ዝም በል ከእርሱም ውጣ» ብሎ ይገሥጸው ነበር። እርሱም እውሮችን ያበራውና ለምጻሞችን ያነፃው በዚሁ ነበር። ሌጊዮን የተባለው በብዙ ሺህ የሚቆጠረው የአጋንንት መንጋ ከሰውየው ወጥቶ በውኃ ዳር ተሰማርተው በነበሩ እርያዎች ውስጥ የገባው በዚሁ ነበረ። አሥራ ሁለት ዓመት ሙሉ ደም ይፈሳት የነበረችው ሴት የልብሱን ጫፍ በእምነት ነክታ በተፈወሰች ጊዜ ኢየሱስ «ልጄ ሆይ እምነትሽ አድኖሻል በሰላም ሂጄ» ያላት እዚሁ ነበር። የሀሳብና የኃጢአት ሽክም ተጭኗችሁ በገዢ ትንገላወዳላችሁን? ኢየሱስ «እናንተ ሽክማችሁ የከበደ ሁሉ ወደ እኔ ኑ እኔ አሳርፋችኋለሁ» ብሏል። ለመሆኑ ይህ እምነተቢስ ልባችን አንዳንድ ጊዜ በእምቢተኝነታችን ሊመጣብን ካለ መከራ አስጠንቅቆን ያውቃል? አምስቱ እንጀራና ሁለቱ ዓሣ ለአምስት ሺህ ሰዎች ምሳ የሆነላቸው በበረሃው መጨረሻ ክፍል በሚገኘው ሥፍራ ነበረ። እግዚአብሔር የተወንድ የአካባቢያችን ማዕበል ካፈረ ሊቀላቅለን የተዳረስ የመሰለን ጊዜ አለ? በዚህ ኃይቅ ውስጥ በታገኘ እየተጓዙ ሳሉ ሐዋርያት በማዕበል ስለተንገላቱ ኢየሱስን ከእንቅልፉ ቀስቅሰው «ጌታ ሆይ ስንጠፋ አይገድህም?» ብለው ጠየቁት። ከዚያም ኢየሱስ ተነሥቶ ማዕበሉን በገሠፀ ጊዜ ታላቅ ፀጥታ ሆነ። አንዳንድ ጊዜ ለጌታ ያለን ፍቅር ቀዝቅዞብን በአገልግሎታችን የደከምንበት ጊዜ አለ? ከትንሣኤው በኋላ ኢየሱስ ሐዋርያው ጴጥሮስን «ትወደኛለህን?» ብሎ ከጠየቀው በኋላ «ተከተለኝ» ያለው በዚሁ ሐይቅ ዳርቻ ዓሣ እያጠመደ በነበረበት ጊዜ ነው።

## ጢሮስና ሲዶና

የገሊላ ገጠራማው ሀገር በሰው የተሞላ ነበር። እንደ ጆሴፊስ ዘገባ መሠረት ከሆነ በአገሩ ውስጥ ሁለት መቶ አራት የሚሆኑ ከተማዎችና መንደሮች ይገኙበታል። ኢየሱስ በገሊላ አካባቢ ሲያልፍና ሲያገድም፣ በየምክራቡ ሲያስተምር፣ ሰዎችንም ካለባቸው ማናቸውም ዓይነት ደዌ ሲፈውስ ብዙ ጊዜ ይታይ ነበር። እርሱም በዚህ በቅርብ ቦታ ብቻ ሳይወሰን ራቅ ብሎ እስከ ዳር አገር ድረስ ይሄድ ነበር። ከእነዚህ ጊዜያት መካከል በአንደኛው ቀን ኢየሱስ በባሕር ዳር ወደምትገኘው ራቅ ወዳለ ቦታ በመሄድ ወደ ፊንቄ መጣ። ፊንቄ ቡበዙ ለውጦቹ ውስጥ ያለፈች ወደብ ብትሆንም ኃይሷ ሳይቀነስ አሁንም በትጋት እየሠራች በእድገት ላይ ትገኛለች። ምንም እንኳ ምድሪትዋ በከፊል በግሪክ ነጋዴዎች የተከለለች ብትሆንም ጥንት

በቢያት ዘመን የነበራት ብልጽግና ዛሬም አልተቀነሰባትም። ስለዚህ በዚህ ዓይነት አሥራር ነጋዴዎችዋን በዓለም የታወቁና የከበሩ ሰዎች አድርጋቸዋለች። በወቅቱ የላቀውንና ከፍተኛውን ክብር የያዘው ክርስቶስ መሆኑ ባይካድም የኩራዚንና የቤተ ሳይዳ ክብር በውስጣቸው ከሚፈጸመው እርካሽ ድርጊት የተነሣ ተቃልዋል። እርሱም ኮራዚንና ቤተ ሳይዳን በጥፋታቸው ከወቅሰ በኋላ ከዚህ ጋር አያይዞ ግሩም ምስክርነት ሰጥቷል። «በእናንተ የተደረገው ተአምራት በጤርስና በሲዶና ተደርጎ በሆነ ማቅ ለብሰው አመድም ነስንሰው ኩብዙ ጊዜ በፊት ንስሐ በገቡ ነበር» ብሏል። ኢየሱስ ይህንን ቦታ በጉባዮች ወቅት ከሁናቱ ጋር ተያይዞ የተፈጸመ ድርጊት ቢኖር የከነዓናዊትዋ ልጅ መፈወስ ነበር። እርሱም መጀመሪያ ከእስራኤል ቤት አለመሆነዋን ስላወቀ እምነትዋን ለመፈተን ተስፋ የሚያስቆርጥ ንግግር ተናገራት። ይኸውም የልጆችን እንጀራ አንስቶ ለውሾች መስጠት አይገባም የሚል ነበር። እርሷም ስትመልስ ይህ ቸርነት ሊደረግላት የማይገባት ወራዳ ሴት እንደሆነች በሙናገር በክርስቶስ ላይ ያላትን ጽኑ እምነት አሳይታለች። ከዚህ በኋላ ኢየሱስ በባርነትና በጥፋት ውስጥ ያሉ ከነዓናውያን እንኳ በሆኑ እምነት እስካላቸው ድረስ የበረከቱና የምህረቱ ተካፋዮች መሆን እንደሚችሉ ተናገረ።

## ኢየሱስ የተለወጠበት ተራራ

ምናልባት ኢየሱስ በተራራ ላይ የተለወጠው ፊልጶስ ቂሣርያን ለመገባወጥ በሄደበት ጊዜ ሊሆን ይችላል። ከሴኪም አንስቶ በሰሜን ድንበር እስከ ቅድስት ምድር ድረስ ያለው አካባቢ ከአዲስም ሆነ ከብሉይ ኪዳን ጋር የተያያዘ ምንም ዓይነት የታሪክ ዝምድና የለውም። የዚህ ተራራ በእስራኤል አገር ከሚገኙት ተራራዎች ሁሉ ትልቅ ከፍተኛ መሆን ከአይሁድ ቤት ለጠፉት በጉች የኢየሱስን ክብር ከፍ አድርጎ እንዳሳየ ሁሉ የኢየሱስ ክብር ከፍተኛነት ደግሞ በአማኝ ሕይወት ውስጥ ከፍተኛ ነገር እንዲፈጸም አድርጓል። ያም ሆነ ይህ በዮርዳኖስ ምንጭ አካባቢ ያለው ከፍተኛ ሥፍራ ኢየሱስ ምድራዊ አገልግሎቱን ጨርሶ ለመጨረሻ ጊዜ ወደ ኢየሩሳሌም ፊቱን እንዳቀና ዘላቂ ምስክር ሆኖ ይኖራል።

## ሰማርያን እንደገቡ

ጌታችን በጥብርያዶስ ይኖር በነበረበት ዘመን በየዓመቱ በኢየሩሳሌም በሚከበረው በዓል ላይ ለመገኘት በገሊላ አቋርጦ ያልፍ ነበረ። ከዚህም በቀር አልፎ አልፎ ርቆ ወደ ቂሣርያና ወደ ሲዶና ሲጓዝም በዚሁ ያልፍ ነበረ። ስለዚህ በዮርዳኖስ ሜዳ በኩል በሚወስደው ጉዳና አልፎ ካልሄደ በቀር ወደ ኢየሩሳሌምም ሆነ ወደ ቂሣርያና ወደ ሲዶና ሲሄድ በሰማርያ በኩል ግለፉ የማይቀር ነው። ኢየሱስ በዚህ ጉዳን ሲመላለስ አንድ ጊዜ በሰማርያ ከአንዲት ሳምራዊት ሴት ጋር ያደረገው ንግግር ጨርሶ የማይረሳ ነው። ምክንያቱም ሴቱቱ ደንገነትዋን የተቀበለችው ከኢየሱስ ጋር ባደረጉት ውይይት ውጤት በመሆኑ ነው። በንግግራቸው ጊዜ ከሁሉ ነገር በላይ ሴቱን ያስደነቃት አይሁድና ሳምራውያን የማይዋደዱ ሆነው ሳሉ ኢየሱስ በወንጌል ላይ እንደተጠቀሰው በትህትናና በጽዋና ማናገሩ ነው። እነርሱም አይሁድ በሦራውያን ተይዘው በነበሩበት ዘመን በጋብቻ ከአሕዛብ ጋር ስለተከላለሱ ንፁህ አይሁዶች ይጸዩባቸውና ያገልሉባቸው ነበር። ከዚህ የተነሣ የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ መልሶ

በታደሰበት ዘመን ሳምራውያን ከእነርሱ ጋር በመተባበር ቤተ መቅደሱን ለማደስ በመጡ ጊዜ አልተቀበሉትም። ከዚህ በኋላ በመካከላቸው እስከ መጨረሻ ድረስ መለያየት ሆነ። በተለይ በምናሴ መሪነት በገሪዛን ተራራ ላይ ለውድድር የተሰራው መቅደስ በታነፀ ጊዜ በሁለቱ ወገኖች መካከል የነበረው ጥላቻ ምቀኝነትና ምሬት እየተባባሰ ወደ መጨረሻው ነጥብ ላይ ደረሰ። ስለዚህ ኢየሱስ በዚህ ጥላቻና ምሬት ላይ የባላይነት እንደነበረው ለማሳየት ሳምራዊቱን ሴት በፍቅር ቃል ማናገር ብቻ ሳይሆን ታላቁን የደኅንነት ብልጽግና በፃ ስጥቷታል። ይህ በዚህ እንዳለ በተጨማሪ ደግሞ ኢየሱስ ጥላቻን፣ መለያየትንና ምቀኝነትን ሁሉ በማውገዝ የሰው ልጆች ሁሉ እርሱ በሚሰጠው ፀጋ ሥር በመሰባሰብ በክርስቲያን ፍቅር እንዲተቃቀፉ ያዛል።

## ኢየሱስ በያዕቆብ ምንጭ አጠገብ

ጌታ በያዕቆብ ምንጭ አጠገብ ተቀምጦ ላለ ከሁለት ሺህ ዓመት በፊት ስለተፈጸመ ነገሮች በማሰብ ብዙ ትዝታዎችን ሳያሰላስል አልቀረም። ከእነዚህም መካከል አንዱ አብርሃም ከአድባር ዛፍ በታች በሚኖርበት ዘመን እግዚአብሔር ስለ ገባለት ቃል ኪዳን ሊሆን ይችላል። በተለይ በያዕቆብ ዘመን ልጆቹ በታናሽ ወንድማቸው በዮሴፍ ላይ ተመቅኝተው በፈጸሙበት ተንኲል አባታቸው ታላቅ የልብ ሐዘን ደርሶበታል። ያም ሆነ ይህ እግዚአብሔር ለዮሴፍ ያቀደውን ዕቅድ ለማዛባት አልቻሉም። በኋላም ዮሴፍ ከዚህ ዓለም ሲለይ አስከሬኑ ወደ አባቶቹ ምድር ተወስደዋል። ከዚያም ጥቂት ዘመን ቆይቶ ኢየሱስ የአይሁድን ሕዝብ በኤባላና በሞርያ ተራራ ላይ ሰብስቦ የበረከትና የመርገም ቃል በመናገር አሜንና ይሁን እያሉ ይቀበሉ ነበር። ከዚያም ክፉና ደፋር የነበረው አቢጂሌክ የአባቱን መንግሥት ለራሱ ብቻ ለማስቀረት ሲል በስውር ወንድሞቹን በገፍ አስገደለ። ይህ ከተፈጸመ ከጥቂት ዘመን በኋላ ደግሞ ዮታም በቡረብቶች ራስ ላይ ሆኖ ኢየሱስ አንዳንዴ እየጠቀሰ ያስተምርበት የነበረውን በዛፍ የተመሰለውን ምሳሌያዊ ቃል ይቀኝ ነበር። ከዚያም ከሰለሞን መንግሥት በኋላ ኢዮርብአም ዘውድ ከደፋ በኋላ የማይረባ ምክር ተቀብሎ ለሕዝቡ የክፋት ቃል በመናገሩ በፍርሃትና በድንጋጤ ሸሽቶ ወደ ኢየሩሳሌም ሊሄድ ችሏል። ስለዚህ ኢየሱስ ይህንን ከረጅም ዘመን በፊት የተፈጸመውን የአይሁድ ታሪክ አንድ በአንድ ወደ አዕምሮው እየጋበዘ ያሰላስል የነበረው በሰማርያ ከተማ ሲካር እየተባለ ይጠራ በነበረበት ቦታ ሆኖ በተመስሎ እያሰበ ላለ ነው። እርሱም በተመስሎ ውስጥ ላለ ከዚህ ጋር የክፉዎቹን ነገሥታት ታሪክና ሰሜ ያጡትን የነበያትን ሁሉ ዘመን ያሰላስል ነበር። በአጠቃላይ ኢየሱስ በወቅቱ አዕምሮውን አስፍቶ ተራ በተራ የገመገማቸው የታሪክ ዘመኖች ከአብርሃም ዘመን ጀምሮ ስለ ስንዴው መከር ምሳሌ እስከተናገረበት ዘመን ድረስ ያለውን በሙሉ ያጠቃልል ነበር። ይህ ሁሉ ዝግጅት ኢየሱስን ወደ ዋናው የሥራ መስክ አድርሶታል። ስለዚህ ኢየሱስ በመጨረሻ ላይ ነፍሳትን ለመስብሰብ የሚያደርገውን ተግባር የሚያዘገይ ሁኔታ ሊኖር እንደማይገባ በምሳሌ ተናገረው። ምሳሌውም «እናንተ፡- ገና አራት ወር ቅርቷል! መከርም ይመጣል ትሉ የለም? እነሆ እላችኋለሁ፣ ዓይኖችሁን አንሱ አዝመራውም አሁን እንደነጣ እርሻውን ተመልከቱ» ብሏል።

## ለሳምራያውያን የነበረው ስሜት

ኢየሱስ ሳምራውያንን ከቀሩት ከአልተከለሱት አይሁዶች ለይቶ አይመለከታቸውም ነበር። ከዕለታት አንድ ቀን በሰማርያ ከተማ ይኖሩ የነበሩ ጥቂት ግለሰቦች ጌታንና ደቀ መዛሙርቱን ተቀብለው ሊያስተናግዱዋቸው ፈቃደኛ አልሆኑም ነበር። ስለዚህ ከደቀ መዛሙርቱ መካከል አንዳንዶቹ ተናደው እሳት ከሰማይ ወርዶ እንዲያጠፋቸው ተመኙ። ኢየሱስ ግን ይህን ሀሳባቸውን በመቃወም ገስጻቸው። ከዚያም ወደ ምድር የመጣው የጠፉትን ፈልጉ ለማዳን እንጂ ለማጥፋት እንዳልሆነ አስታወቃቸው። በሌላ ጊዜ ደግሞ አሥር ለምዳሞች ወደ ኢየሱስ መጥተው ከለምዳቸው ነጽተው ከሄዱ በኋላ አንደኛው ተመልሶ ኢየሱስን አመሰግነው። ይህ ሰው ሳምራዊ ሰው ነበረ። ስለዚህ ይህ ሰው እስከ ዛሬ ድረስ «መልካሙ ሳምራዊ» እየተባለ ሲጠራ ይኖራል።

## በደቡብ በኩል ስለነበረው የወይን ቦታ

ኢየሱስ በገሊላ ያስተማረው ስዕላዊ አገላለጽ ዋና ሀሳብ የተወሰደው ከዓሣ አጠማመድ፣ ከእርሻ መሪት፣ ከወይን አትክልትና የአትክልት ቦታ ነበር። የኢየሩሳሌም ተወላጆችና የአይሁድ ሰዎች እስካሁን ድረስ ልክ እንደ ኢሳይያስ ዘመን በጣም ፍሬአማ ቢሆኑ ተራራዎች ላይ ይኖሩ ነበር። እነርሱም «ውርንጫውን በወይን ግንድ ያስራል፤ የአህያይቱንም ግልግልግ በወይን አረግ» እንደተባለለት መሢህ በቀር በለመለመችው ምድር ኖረዋል፤ አይኖሩም ናቸው። ስለዚህም ይህንኑ ምሳሌአዊ ትምህርት ይበልጥ ለማጠናከር በማቴዎስ 21:28 ውስጥ በወይን ቦታ ሄደው እንዲሠሩ አባታቸው ስላዘዛቸው ሁለት ወንዶች ልጆቹ የተነገረ ታሪክ አለ። በሌላ በኩል ደግሞ በማቴ. 21:33 ላይ ስለዚህ ወይንን ቦታ ባለቤትና ክፉዎቹ ገበሬዎች ተጠቅሷል። በመጨረሻም ይህ ሁሉ የወይን ቦታና የወይን ሐረግ ታሪክ የተነገረው ምሳሌአዊ ገለፃ ኢየሱስ «እውነተኛው የወይን ግንድ» እንደሆነ ለማሳሰብ ነው፤ ዮሐ.15:1።

## በኢየሩሳሌም በምትገኘው በቢታንያ

ኢየሱስ ቀደም ሲል በነበረው ጊዜ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ከኒቆዲሞስ ጋር ያደረገው ውይይት የሚታወስ ነው። በዚያም በቤተ ሳይዳ መጠመቂያ ታሞ ተኝቶ የነበረውን በሽተኛ ሰው ፈወሰ። ከዚያም በሚከተለው ሰንበት ሌላ ተአምራትን ፈጸመ። በዚህም ያለምክንያት የሚጠሉትን ፈሪሳውያን ያስደነገጠ ቢሆንም ሰንበት የተፈጠረው እግዚአብሔርን ለማምለክ ለታደሉት ሰዎች የበረከት ዕለት እንደሆነ አስተምሯል። በዝሙት የተያዘችውንም ሴት ከመወገር አድኗት በደልዋንም ይቅር ብሏታል። ቀራጮችንና ኃጢአተኞችን እየተቀበለ የዘለዓለም ሕይወትን እንዲያገኙ የደህንነትን ቃል ይሰብክላቸው ነበር። ከዚህም በቀር ኢየሱስ በትምህርቱ ውስጥ ስለ ጠፋው በግ፣ ስለ ጠፋው ገንዘብና ስለጠፋው ልጅ ምስሌ ይመስላቸው ነበር። ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም በሄደበት ወቅት ፍቅር በተሞላው ውስጣዊ ልብ በሞላ የሰዎችን መራራ ጥላቻ፣ እርግማን፣ ነቀፋና ስድብ በሞላ ተቀብሎ ነበር። ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያን በጥላቻ ኢየሱስን በሚነቅፉትና በሚያዋርዱት ጊዜ ሁሉ



በትዕግሥትና በጭምትነት የማለፉ ጉዳይ በጥላቻቸው ላይ የበለጠ ጥላቻ እንዲጨመር አድርጓል። ለዚህ ጥሩ ማስረጃ ኢየሱስ ከነአልአዛር ቤተሰብ ጋር የነበረው የተቀራረበ ሰዳጅነት ሊሆን ይችላል። ብዙ ጊዜ ኢየሱስ የከተማ ትርምስ ወደማይለማበትን ፀጥታ ወደ ሰፈነበት ወዳደ ቢታገን ይመጣ ከአልአዛር ቤተሰቦች ጋር ጥሩ የምሽት የውይይት ጊዜ ይኖረው ነበር። ከውይይታቸውም መካከል አንዳንዱ በዕለት ኑሮአቸው ውስጥ አልፎ አልፎ ስለሚገጥማቸው ፈተናና መፍትሄውን የሚመለከት ሳይሆን አይቀርም። ይህ በዚህ እንዳለ ከዕለታት አንድ ቀን አልአዛር በድንገት ታሞ ከዚህ ዓለም በሞት ይለያል። ቤተሰቡም በወንድማቸው ላይ በደረሰው የሞት አደጋ የተደናገጡና ያዙ ቢሆንም ኢየሱስ በተአምር ከሞት አስነሰቶታል። ኢየሱስ ከዚህ ቤተሰብ ጋር በሚኖረው የሕበረት ጊዜ ማርያም ቃሉን ለመስማት ሁልጊዜ የተዘጋጀች ስትሆን ማርታ ግን በሥራ ብዛት ትባዝን ነበረ። በተለይ አልአዛር ሞቶ ኢየሱስ ከሞት ባስነሳው ጊዜ ኢየሱስን ይጠሉት የነበሩት ሰዎች ቁጣ ይበልጥ ተጋግሎ ሊገድሉት ይመካከሩበት ጀመር።

## ፔሪያ

ኢየሱስ ከመሞቱ በፊት ለመጨረሻ ጊዜ ወደ ኢየሩሳሌም የሄደው በኢያሪኮ በኩል አድርጎ ነበር፤ ሉቃስ 18:31፤ 35። እርሱም በእነዚህ ሁለት አፈጻጸሞች መካከል ለጥቂት ጊዜ በዮርዳኖስ ፊት ለፊት በሚገኘው በፔርያ ቆይቶ ነበር። ይህ ፔሪያ የተባለው ስፍራ የጉረቤት አገር የሆኑትን ሞአባውያንን ከሚያዋስነው ጨለማ ከሚመስለው ከሞአብ ተራራ ጥግ ላይ ነበረ። ሙሴ ነፍሱን አሳልፎ በመስጠት የሞተው በዚህ ተራራ ላይ ሲሆን ኤልያስም በእሳት ሰረገላ የተወሰደው በዚህ ተራራ አካባቢ ሳለ ነበረ። ኢየሱስ ከጥቂት ቀናት በኋላ በመስቀል ላይ ሊሞት ስላለው ሁኔታ ጋር በውስጡ እየታገለ ሳለ ከእነዚህ ሁለት ነቢያት ጋር በአርሞንኤም ተራራ ላይ በተለወጠበት ዕለት የተወያዩት ነገር ትዝ አለው።

## ዮርዳኖስ - ኢያሪኮ

በመጨረሻም የፈሲካ በዓል እየተቃረበ ስለመጣ ኢየሱስና ደቀ መዝሙርቱ ዮርዳኖስን ተሻግረው ወደ ኢየሩሳሌም ለመሄድ ተነሡ። ይህ ኢየሱስና ደቀ መዝሙርቱ ዮርዳኖስን የተሻገሩበት አካባቢ በብሉይ ኪዳን ዘመን በኢየሱስ የሚመስለው ኢያሱ የእስራኤልን ሕዝብ ይዞ ዮርዳኖስን ከተሻገረ በኋላ የዘንባባ ዛፎችና ምንጮች ወደ ነበሩበት ወደ ኢያሪኮ የመጣበት ሥፍራ ነው። ከዚህ በቀር ያ አካባቢ ጥሩ ጠረን ባለው በሽቶ ዛፍ ተሞልቶ ነበር። አንድ ጊዜ አንቶኒ ለልዕልት ኪሊኦፓትራ ክብር ከዚህ ዛፍ እቅፍ አበርክቶ ነበር። ከዚህም ሌላ አንቶኒ ንጉሥ ሄሮድስ በሞት ጊዜ የአገሩን መኳንንት በአንድ ሥፍራ ከሰበሰበ በኋላ ለንጉሡ እንዲያለቅሱለት አድርጓቸዋል። በዚያን ዘመን የክርስቶስ ዝና በያለበት ተዳርሶ ስለ ነበረ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ሰዎች ሊያዩት ወደ እርሱ ይጉርፉ ነበር። ከዕለታት አንድ ቀን ብዙ ሕዝብ ኢየሱስን ተከትሎ በመንገድ ሲያልፍ ሁለት በመንገድ ዳር ተቀምጠው ይለምኑ የነበሩ ዓይነ ሰውሮች ፈውስን ከኢየሱስ ጠይቀው ብርሃናቸውን ሰጥቷቸዋል። እነርሱም ብርሃናቸውን መልሰው ስላገኙ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የተፈጥሮን ዓለም በማየት ደስ ይላቸው ጀመር። በእነኚህ ኢየሱስን ይከተሉ ከነበሩ ሕዝቦች መካከል ዘጢዎስም ስለነበረበት ኢየሱስን ለማየት ካለው

ከፍተኛ ፍላጎት የተነሣ ምንም የተከበረ ሰው ቢሆንም ከብሩን ከምንም ሳይቆጥር እንደ ልጅ ዛፍ ላይ ወጥቷል። ከዚህ በኋላ ኢየሱስ በገባለት ቃል መሠረት ወደ ቤቱ በመጣ ጊዜ እንደ እንግዳ ወደ ቤቱ ሲቀበለው እንደ አዳኝ ደግሞ ወደ ልቡ ተቀብሎታል።

## ቢታንያ

ኢየሱስ ኢያሪዮን ለቆ ወደ ቢታንያ ሲጓዝ አቀባቱን እየወጣ ሳለ ለተከታዮቹ ስለ መልካሙ ሳምራዊ ምሳሌ ይነግራቸው ነበር። በኋላም በዚህ ዓይነት ሁኔታ ከእግዚአብሔር ቃል ምሳሌን እየመሰለላቸው ከቢታንያ መንደር ደረሱ። ይህች መንደር በስተ ምሥራቅ በኩል ከደብረዘይት ተራራ ግርጌ ላይ የተመሠረተች ነበረች። ከተማይቱም በተመሠረተችበት ቦታ ሆኖ ተመልካቾችን ኢየሩሳሌምን ከማየት ስትከልል በውስጥ ለሚኖሩት ሰዎች ደግሞ የረጋና ፀጥ ያለ አየር ትመግባቸው ነበር። የአልአሃርና የእህቶቹ መኖሪያ የነበረችው ጉጅም የምትገኘው በዚሁ ሥፍራ ነበር። ኢየሱስም ወደ እነርሱ ቤት እንግድነት ገብቶ ማርታ ካዘጋጀችው ምሳ እየበሉ ሳለ ማርያም ደግሞ ለመቃብሩ ሊሆን ባለው ሽቱ እግሩን ታብሰው ነበር።

## ኢየሩሳሌም

በማግሥቱ ወደ ኢየሩሳሌም ሲያልፍ ኢየሱስ መምጣቱን የሰማ እጅግ ብዙ ሕዝብ ከከተማው ወጥቶ ተቀበለው። እርሱ በአህያ ውርንጫ ሆኖ በሚያልፍበት ጉዳና ሁሉ ላይ የዘንባባ ዝንጣፊ ተነጥሮለት ነበረ። በመጀመሪያ ሽቅብ ወደ ምስራቅ ይወሰድ የነበረው ጉዳና በኋላ ወደ ምዕራብ ዞሮ ወደ ኢየሩሳሌም ያመራል። ከዚያም ወደ ፊት በመገስገስ አቀባቱን ሲወጣ ኢየሩሳሌም ከተማ ፊት ለፊት ቁልጭ ብላ ትታያለች። እነሆ የተወደደችውና ጌታ ያለቀሰላት የኢየሩሳሌም ከተማ። ኢየሱስም በሩቅ ተመልክቷት «ለሰላምሽ የሚሆነውን በዚህ ቀን አንቺስ ስንኳ ብታውቂ፤ አሁን ግን ከዓይንሽ ተሰውሯል» አላት።

## ያለፈው ትዝታና ለሚመጣው ዝግጅት

እያንዳንዱ መንገደኛ ሚዳውን ጨርሶ ደብረ ዘይት ተራራ አፋፍ ላይ ሲደርስ በመጀመሪያ ዓይኖቹ በሩቅ የሚመለከተው የኢየሩሳሌምን ከተማ ነበር። ስለዚህ ንግግሩ ሁሉ ከተማዋን የሚመለከት ነበረ። በአሁኑ ጊዜ ግን ጥንት የሰለሞን ቤተ መቅደስ ተመሥርቶ በነበረበት ቦታ ላይ የኡማር መስጊድ ታንጾበታል። በዚህን ጊዜ ኢየሱስ ያለፈውን ታሪክ ሊመጣ ካለው ድርጊት ጋር በማመዛዘን በአዕምሮው ያውጠነጥን ጀመር። በተለይ ያለፈውን ዘመን በሚያስታውሰበት ጊዜ «ይህቺ የጽዮን ተራራ እግዚአብሔር የወደዳት ናት» የተባለውንና «ይህች ለዘለዓለም ማረፍያዬ ናት፤ መርጫአታለሁና በዚህች አድራለሁ» ያለው ቃል ትዝ አለው። በዚህ ላይ የተጠቀሰው ቃል እነ ዳዊ፣ ሰለሞን፣ ሕዝቅያስ፣ ዕዝራ፣ ነህምያና የቀሩት ታላላቅ መንፈሳዊ ሰዎች የኖሩበትን ዘመን የሚያስታውስ ነው። ይህ ሀሳብ ኢየሩሳሌም ወደ ፊት ባድማና ወና እንደምትሆን ከተነገረው የትንቢት ቃል ጋር ይመሳሰላል። በመጨረሻም ልክ በዚህ እንደተባለው ኢየሩሳሌም በሮማውያን እጅ ወድቃ ስትደመሰስ የአረቦች መሳለቂያ ትሆናለች። እንግዲህ ኢየሱስ ዓይኖቹ እንባ ያቀረሩት የሕዝቡን መጥፋትና እምነታቸውም

የአሕዛብ መሳሰቅያ እንደሚሆን በማሰብ ነው። እርሱም ወደ ቤተ መቅደሱ በደረሰ ጊዜ የእርግብ ሻጮችንና የለዋጮችን ገበታ ገልብጦ በጅራፍ አስወጥቷቸዋል። ከዚያም በዚያ አካባቢ ጥቂት ቀን ቆይቶ በቤተ መቅደስ ውስጥ ለሕዝቡ ወንጌልን ያስተምር ጀመር። በዚህን በቤተ መቅደስ ውስጥ ያስተምር በነበረበት ቀናት የፈረሳውያንና የሰዱቃውያንን ጥያቄዎች በመመለስ፤ ሀሰተኛ መምህራንንና ነቢያት ወደ ፊት ስለሚደርስባቸው በማስታወቅ ወዮላችሁ ይላቸው ነበረ። ከዚህም ጋር ስለ ዓለም ፍጻሜና ስለ መጨረሻው ዘመን አስተምሯል። ምናልባት እንደለመደው በምሽት ጊዜ ወደ ቢታንያ ይመለስ ይሆናል። ከእነዚህ ጊዜያት በአንደኛው ዕለት ምናልባት በምሽት ጊዜ ኢየሱስ ከለምጹ ካዳነው ከሰምያን ቤት እንግድነት ተቀምጦ ላለ አንዲት ሴት ዋጋው እጅግ ውድ የሆነ ሽቱ አምጥታ ለመቃብሩ መታሰቢያ እንዲሆን ቀብታው ይሆናል። ይህ ለኢየሱስ ይደረግለት የነበረ ቅዱስ ሥራና አምልኮ ወደ ትግሉ ሜዳ የሚያቀራረበው እንደነበረ ይገመታል።

## የደብረ ዘይት ተራራ

ኢየሱስ በምድር በነበረበት ዘመን በደብረዘይት ተራራና በጌቴሴማኒ የአትክልት ቦታ አብዝቶ ይገኝ እንደነበረ የቃሉ ምስክርነት አለን። የደብረዘይት ተራራ ከፍተኛ ሆኖ ቁልቁል እየወረደ በመሄድ እንደ ሰንሰለት ተያይዞ በመሄድ በከተማው ምስራቃዊ ክፍል ሲደርስ ሦስት ረጃጅም ተራራ ሆኖ ይከፋፈላል። የተራራው ከፍተኛ ቦታ ከኢየሳፍጥ ሸለቆ ሽቅብ ሲለካ 130 ሜትር ሲሆን ከሜዲትራንያን አካባቢ እስከ ተራራው ጫፍ ግን 900 ሜትር ይረዝማል። ምናልባት ይህ ተራራ ስሙን የወረሰው በላዩ ላይ ካለው የወይራ ዛፍ ላይሆን አይቆርም። ይኸውም ከአሁን ይልቅ ተራራው በውይራ ዛፍች ተሞልቶ በነበረበት ጊዜ ሊሆን ይችላል። በአሁኑ ጊዜ ግን ይህ የወይራ ዛፍ በብዛት የሚታየው በአንደኛው የተራራው ክፍል ብቻ ሲሆን በቀሩትም ላይ እጅግ ሳይበዛ ጥቂት ተራርቆ ይታያል። በጥንት ጊዜ ከእነዚህ የወይራ ዛፍች በስተቀር በተራራው ላይ የዘይት፣ የበረሃ ወይራ፣ የባርስነትና የዘንባባ ዛፍ በብዛት ነበረበት። በአሁኑ ጊዜ ግን እነዚህ ሁሉ ጨርሰው የሉም፤ ነህም. 8፡14-16። ጌታ በምድር በተመላለሰበት ዘመን ተራራዎቹ በለመለሙ ዛፍች የተሸፈኑ ነበሩ። ስለዚህ ጌታ ብዙ ጊዜ ጸጥታና የመንፈስ እረፍት ለማግኘት አዘውትሮ ወደዚህ ቦታ ይመጣ ነበር።

## የጌቴሴማኒ የአትክልት ቦታ

የጌቴሴማኒ የአትክልት ቦታ የሚገኘው ከኢየሩሳሌም ትይዩ ከደብረዘይት ግርጌ ከቂድርግ ወንዝ አጠገብ በኢየሩሳፍጥ ሸለቆ ውስጥ ነው። የአትክልቱ ቦታ በጠቅላላው የያዘው ሥፍራ ሃምላ ሜትር ይሆናል። መቶ አለቃ ሊይንች የተባሉት ሰው «በመጀመሪያ ይህን ቦታ በጉበኘሁበት ጊዜ አቤት! የዛፎቹ ሁሉ አበባ ፈንድቶ ሙሉ በሙሉ ታላቅ ፀጋ ይታይበት ነበር። እኔም በሕይወቴ ዘመን ሁሉ ካየኋቸው የአትክልት ቦታዎች ጋር ሳመዛዝነው ከማንኛውም የላቀ ነው። በእርግጥ ሥፍራው መንፈሱ የታወከበትን ሰው ሕይወት እንኳ በፀጥታ ያረጋጋል ብዬ አምናለሁ። ከትክልቱ ሥፍራ ዛፍች ውስጥ ስምንቱ በጣም በዕድሜ የቆዩ ስለሆኑ ልዩ የአክብሮት አመለካከት ይሰጣቸው ነበር። ሌሎች ከእነዚህ ራቅ ብለው በደብረዘይት ተራራ ግርጌ የተተከሉት ዛፍች ደግሞ የጉዳናውን ዳርና ዳር ይዘው በሰልፍ

ሲቆሙ የመንገዱን አቅጣጫ እንደ ገመድ ተዘርግቶ እንዲታይ ያደርጉታል። ከእነርሱ ጥቂት እልፍ ብሎ ደግሞ ለተቀደሰ ነገር ተለይተው የተተከሉ ሌሎች ዛፎች ቆመዋል። ከተራራው ግራና ቀኝ ከፍ ብሎ በቀኝ በኩል የኢየሱስ ሽለቆ በሰፊው ተሰንጥቆ ሾጣጣ የሆኑ መስመሮች ሽቅብ ሥርቷል። በአንደኛው ሽለቆ አናት ላይ ዘለዓለማዊ የሆነው የኢየሩሳሌም ከተማ ዘውድ መስሎ ጉብ ብሏል። በሌላው ሽለቆ ግርጌ ላይ ደግሞ የመቃብር ቦታ ይታያል። እያንዳንዱ ዛፍ በቆመበት ቦታ ሆኖ የጥንቱን ታሪካዊ ሁኔታ በአቀማመጡና በዕድሜው እርዝማኔ እውን መሆኑን ያረጋግጥ ነበር። አንዳንድ የወይራ ዛፍ አርጅቶ በሚሞትበት ጊዜ በሞተው ዛፍ ላይ ሌላ አዲስ የውይራ ዛፍ ያቆጠቁጥ ነበረ። ይህ እየሞተ ያለው ዛፍም በግምት ዕድሜው መቶ ዓመት ሊሆነው የሚችል ነው። ጌታም አንዳንድ ጊዜ ወደ አትክልቱ ቦታ ሲመጣ ማረፍ የሚወደው በዚህ አርጌውን በተካው ቁጥቋጦ ሥር ነበረ። ከእነዚህ ቁጥቋጦች መካከል አንዱ ኢየሱስ ከመሞቱ በፊት ተንበርክቶ እያለቀሰ የጸለየበት ቦታ ሊሆን ይችላል። ያም ሆነ ይህ በዚህ ጊዜ የጥርጣሬ መንፈስ ወደዚህ ሥፍራ ለመግባት ቀዳዳ አላገኘም ነበር። ክርስቲያኖችም የጊዜውን ችግር ረስተው ባለፈው በጌታ ሥራ ተመስጦ ውስጥ የሚገቡት በዚሁ ቦታ ሊሆን ነው። ከቁጥቋጦው ሥር የሚበቅሉት ልዩ ቀለማት ያላቸው አበቦችም በቦታቸው ሆነው ያዳኛችንን ሥቃይና ሞት ያበስሩ ነበር።»

## የክርስቶስ ሥራና ትምህርቱ

የሰው ልጅ አሁን በምድር እንዲያደርግ የተሰጠውን ሥራ ሁሉ ፈጽሞ አከናውኗል። እርሱም ነቀፋ የማይገኝበትን አምላካዊ ኑሮ በሥጋው በመኖር ፍጹም የሆነ ምሳሌነቱን በማይታየው አምላክ አምሳል ሆኖ አሳይቷል። እርሱም የብሉይ ኪዳን ትንቢት ፈጻሚ መሢህ እንደሆነ በቃሉ ተናግሮት የነበረውን እውነት በተግባር አረጋግጧል። ከዚህም በቀር ባደረገው ተአምራትና በፈጸመው ቸርነት ጣዕም ከነበረው መለኮታዊ ቃሉ ጋር የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን አስተማምኗል። በተለይ ረባይ የተባሉት የአይሁድ መምህራን ስለ ሕግና ነቢያት እያዛቡ ያስተምሩት የነበረውን ትምህርት ከእውነት እንዳይርቅ በመጠበቅ ይከላከል ነበር። ከዚህ በቀር እውነትና መልካምነት በቃል የሚተረክ ብቻ ሳይሆን በሕይወት ውስጥ የሚጀምር እንደሆነ ደገና አድርጎ አስረድቷል። ከዚህ በማያያዝ የታደሰ ፍላጎትና ንፁሕ የሆነ ሕይወት ከእግዚአብሔር ጋር ያለንን መልካም ሕብረት የሚያሳይ ጥሩ መግለጫ ነው ብሏል። በእግዚአብሔር ፊት ተቀባይነት ያለው አምልኮ በመንፈስ የሚደረግ አምልኮ ብቻ ነው ስለዚህ አማኞች እግዚአብሔርን በዚህ ዓይነት አምልኮ ያመለኩት እንደሆነ ለጠፉት ነፍሳትና ከእርሱ ርቀው ለከበለሉት ልጆቹ ያለውን ፍቅር መረዳት ሲችሉ ብቻ ነው። አማኞች በዚህ ዓይነት ቅዱስ ሕይወት በሚኖሩበት ጊዜ ኢየሱስን በመለኮታዊ ውበቱና በሰብአዊነቱ መልክ ይመለከቱታል። ነቀፋ የሌለበት የሕይወት እንጀራና የሕይወት ውኃ ስለሆነ እውነተኛ የወይን ግንድ መሆኑን አስተምሯቸዋል። በውስጣዊ ሕይወታቸው እውነተኛ ጥገና ከየት እንደሚገኝ ያውቃሉ ኢየሱስ በጥንት ዘመን ከኒቆዲሞስ ጋር ያደረገው ንግግር ዛሬ ለመንጌል አገልግሎት አቢይ መክፈቻ ሆኖ እየሠራ ነው። ስለዚህ ዛሬም ቢሆን ሰው ከአዳም በወረሰው ውስጣዊ ብልሽት በክርስቶስ መስዋዕትነት ነጽቶ ከአብ ጋር ይታረቃል። በአጠቃላይ «ሰው ዳግመኛ ካልተወለደ በቀር የእግዚአብሔርን መንግሥት ሊያይ አይችልም»፤ «ሙሴ በምድር በዳ እባብን እንደሰቀለ እንዲሁ በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘለዓለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ የሰው ልጅ ይሰቀል ይባላል።» ስለዚህ ኢየሱስ በመስቀል ላይ ሆኖ በከፈለው

መስዋዕት እስከ ዛሬ ድረስ እንደታሰበ ይኖራል። እርሱም በዚህ መስዋዕትነቱ የሰው ልጅ ጠላት የሆነውን ሞት በሞቱ ድል ሲያደርግ በትንሣኤው ደግሞ ደህንነታችንን አረጋግጧል። ስለዚህ ነው ኢየሱስ «ትንሣኤና ሕይወት እኔ ነኝ» ሲል የቃል ምስክርነቱን የሰጠን።

የኢየሱስ አልፎ መሰጠትና የጴጥሮስ ክህደት፡- ኢየሱስ ተይዞ ለጠላቶቹ በመሰጠት የመጨረሻዋን ምሽት በሕይወት የሚቆይበት ጊዜ ነው። ከግብፅ ባርነት የወጡበትን ምሽት የሚያሳስበው እራት አብቃ። ይህ እራት በሌላ በኩል በክርስቶስ ከጋጢአትና ከሞት ባርነት አርነት ሊያወጣን ሊያደርገው ያለውን መስዋዕትነት ያሳስባል። የደቀ መዛሙርቱ እግር ታጠበ። አሳልፎ ሊሰጠው ያለውም ደቀ መዛሙር የሊቀ ካህኑን ጭፍርኝ ለመገናኘት ወጥቶ ሄደ። በዚህን ጊዜ ብዙ ጭንቀትና ሐዘን በልቡ የወደቀውን ጌታ ለማጽናናት ደቀ መዛሙርቱ ኢየሱስን ተከትለው ወደ ጌቱሴማኒ የአትክልት ቦታ ሄዱ። ሰማያትም በተመሰጠ ለጌታ በሚግልጹት ጸሎት ተሞላ ጌታና ሐዋርያት ደህንን ቦታ የመረጡት ከከተማው ጫጫታና ሁካታ በፀጥታ ሆነው ከአብ ጋር በጸሎት የሚገኙባቸውን አካባቢ ስለ ፈለጉ ነው። እነርሱም ወደ አትክልቱ ሥፍራ ደርሰው ሳለ ስምንቱ ደቀ መዛሙርት ከወዲሁ የቋድሮን ወንዝ በሚገኝበት ሸለቆ ውስጥ ለጸሎት ተንበረከኩ። ከእነርሱ መካከል ግን ጴጥሮስ፣ ያዕቆብና ዮሐንስ ኢየሱስን ተከትለው ጥቂት እልፍ ብለው ከጌታ ጋር ይጸዳዩ ጀመር። በዚህ የምሽት ጸሎት ጌታ ኢየሱስ ይሁዳ ሊያደርግ ያለውን አስቀድሞ ያውቅ ስለ ነበር ደጋግሞ በህሳቡ ይከታተለው ነበት። አሁን ግን አልፎ የሚሰጠው እየቀረበ መምጣቱን አወቀ። የጊዜው የመከራ ደመናና የጨለማው ገዢ ኃይል የሞት ጥላ በላዩ ላይ ወደቀበት። በዚህን ጊዜ ኢየሱስ እጅግ እየቃተተ የደም ላብ እንጥፍጣሬ ከወዙ እየወረደ ነበር። ይህ ብዙ ጊዜ አትፍሩ ይል የነበር ጌታ የሞት ጣር ሰቀቀን፣ ፍርሃትና ድንጋጤ የወደቀበት ይመስላል። በኋላ ግን መንፈሱ ተመልሶ ተረጋጋ። በዚህን ጊዜ ከቆድሮን ወንዝ አካባቢ የችቦ ብርሃን ውጋጋን ይታይ ጀመር። ብርሃኑ እየተቃረበ ሲመጣ ችበውን የያዙት ሰዎች ድምፅ ያስተገባ ጀመር። ድምፁ እየጉላ በመጣ ቁጥር ችበውን የያዙት ሰዎች እርምጃቸው ወደ ጌቱሴማኒ እንደሆነ ታወቀ። ምክንያቱም ይሁዳ ኢየሱስና ደቀ መዛሙርቱ የት እንደሆኑ ያውቅ ስለነበረ ነው። አሳልፎ የሚሰጠውም ወደ ኢየሱስ ተጠግቶ ላመው። ኢየሱስም ያለምንም ቅሬታ ሊይዙት ለመጡት ራሱን አሳልፎ ስጣቸው። በዚህን ጊዜ ደቀ መዛሙርቱ በሞላ ተደናግጠው ሸሽተው ከዚያ አካባቢ ጠፉ። በዚህን ጊዜ ኢየሱስ ብቻውን ያለ ዕረዳት እስረኛ ሆኖ ወደ ከተማ ተወሰደ። ከዚያም ወደ ሐናንያ ቤት መሩት። ሐናንያም ወደ ቀያፋ አሳልፎ ሰደደው። ኢየሱስ የቀረውን ምሽት በሞላ በቀያፋ ቤት መንገሥት ውስጥ አሳለፈ። ዮሐንስና ጴጥሮስ በዚያ ነበሩ። ነገር ግን የጴጥሮስን ልብ አካሥቶት የነበረው ድፍረት ቆይቶ ስለሚሸሸ በመጨረሻ ፈጽሞ ጠፋ። ስለዚህ ጴጥሮስ እየማለና እየተገዘተ ጌታን እንደማያውቀው በአደባባይ ካደው። ያ ምሽት የሃፃንና የለቅሶ ምሽት እንደ ሆነ አለፈ። በነጋ ጊዜም ምንም ደስ የሚያሰኛቸው ነገር አልተገኘም።

## ፈተና

በማግሥቱ ጠዋት ሊቀ ካህኑና አማካሪዎቹ የሃይማኖት መሪዎች ጉባዔ ለምክክር ስብሰባ አደረገ። ከእነርሱም መካከል ሊቀ ካህኑ፣ ጸሐፍትና ፈላጊውያን ኢየሱስ ከባድ ወንጀል እንደ ፈፀመ አድርገው ቆጠሩት። ሆኖም በወቅቱ በኢየሱስ ላይ ይመት በቃ የማስተላለፍ ሥልጣን

አልነበራቸውም። ስለዚህ ኢየሱስን የሚከሰቡትን ምክንያት ይዘው የመጨረሻ ፍርድ ወደሚሰጠው የርም መንገድ ተወካይ ወደሆነው ወደ ሲላሙስ የፍርድ ችሎት ቀረቡ። የርም አገረ ገዢ የሆነው ሲላሙስም እነርሱ እንደጠበቁት ሳይሆን መርምሮ ወንጀል እንዳላገኘበት በመናገር ሀሳባቸውን ያሰናክልባቸዋል። ቀኑ እየረፈደ በሄደ ቁጥር ሲላሙስ ከውሳኔው ሳይንቀሳቀስ ኢየሱስ የሚፈታበትን ዘዴ በመፈለግ ወንጀል እንደሌለበት ደጋግሞ ያስታውቃቸው ጀመር። ስለዚህ ያለ አበሳው ኢየሱስን ለሞት አሳልፎ መስጠት ይቅርታ የሌለው ጥፍ ነው አላቸው። ይህ በዚህ እንዳለ የሲላሙስ ሚስት ስለ ኢየሱስ ያለመችውን ሕልም በማስመልከት አንዳችም ዓይነት ፍርድ እንዳይሰጠው በማስጠንቀቅ ወደ ባለቤትዋ መልዕክተኛ ትልካለች። ከዚህ በኋላ ሲላሙስ ኢየሱስ የገሊላ ሰው እንደሆነ ባወቀ ጊዜ ወደ ሄርድስ ላከው። ሄርድስም ከመረመረው በኋላ ምንም ወንጀል ስላጣበት መልሶ ወደ ሲላሙስ ይልከዋል። በዚህ ሁኔታ ሲላሙስ በኢየሱስ ላይ ፍርድ ከመስጠት ስለዘገየ የኢየሱስ ጠላቶች የነበሩት የሃይማኖት መሪዎች አጥረመረሙ። ሲላሙስም ኢየሱስን መርምሮ ባገኘው ውጤት መሠረት ወንጀል እንደሌለበት አድርጎ ከፈታው የቄሣር ጠላት እንጂ ወዳጅ እንዳልሆነ የሃይማኖት መሪዎቹ አስታውቁት። ሲላሙስም ብዙ ተከራክሮ ስለታከተው እናንተ እንደወደዳችሁ አድርጉበት ብሎ ወንጀል የሌለበትን ኢየሱስን ከገረፈው በኋላ እንዲሰቅሉት አሳልፎ ይሰጣቸዋል። እነርሱም ኢየሱስን ተቀብለው እያንገላቁ ሊሰቅሉት ወደ ጉልጉታ ወሰዱት። በአንዳንድ የጥንት ባህላዊ ታሪክ የሲላሙስ ሚስት ቅላውድያ ጽርስቅላ ክርስቲያን ሆና ነበር ተብሎ ይነገራል።

## ጉልጉታ ሞቱና ቀብሩ

ቀራንዮ ወይም ጉልጉታ እየተባለ በሚጠራበት ቦታ ላይ በሮማውያን የሞት አቀጣጥ ኢየሱስን ብዙ አስቃይተውት ነበር። ሙሴ በምድረ በዳ እባብን እንደሰቀለ የሰው ልጅ ይሰቀል ዘንድ ይገባዋል የተባለው ትንቢት ተፈፀመ። የፋሲካው ጠበት አጥንቱ እንዳይሰበር እንደተነገረው ከኢየሱስም አንዳች አጥንት አልተሰበረም። የአይሁድ ያቀጣጥ ደንብ ደግሞ አጥንት እስኪሰበር ድረስ በድንጋይ መውገር ነበር። ሆኖም ኢየሱስ የተከሰሰበት ሁኔታ ሕገን በመተላለፍ አልነበረም። ከመስቀሉ ራስጌ የናዝሬቱ ኢየሱስ የአይሁድ ንጉሥ የሚል ጽሑፍ እስከአሁን ድረስ አይሁዶች በሚነጋገሩባቸው ሦስት ቋንቋዎች ተጽፈው ነበር። የተጻፉባቸው ቋንቋዎችም ዕብራይስጥ፣ ግሪክና ላቲን ነበሩ። ኢየሱስ በመስቀል ላይ ለረጅም ሰዓት ከተሰቃየ በኋላ ታላቅ የድል ድምፅ እስምቶ ፍፁም በሆነው እረፍት ሕይወቱን ሰጥቶ አንቀላፋ። ከዚያም የሕዝብ አለቃ የነበረው የአርማቴያሱ ዮሴፍ ወደ ሲላሙስ መጥቶ የኢየሱስን አካል አስፈትዶ ከወሰደ በኋላ አስከረኑን በተልባ እግር ልብህ ጠቀለለው። በኋላም የአይሁድ ሰንበት ሳይገባ ፀሐይ ልትጠልቅ አቅራቢያ ዮሴፍ ለራሱ ባዘጋጀው ከዐለት በተወቀረ መቃብር ውስጥ የኢየሱስን አስከረን አናረው። በዚህን ጊዜ ኢየሱስ ታላቁን የመዋጀት ሥራውን አብቅቶ ለሦስት ቀን ያህል በመቃብር ውስጥ ዕረፍት አደረገ።

## ትንሣኤውና ዕርገቱ

የሚተለው ቀን የአይሁድ ሰንበት ነው። እስከአሁን ድረስ እንደ ስካር የሚነጻጸደው የደቀ መዛሙርቱ እምነት አልተረጋጋም። ከዚህ በቀር ኢየሱስን አሳልፎ የሰጠው ይሁዳ ተሰቅሎ መሞቱን ሲሰሙ የሁሉንም ልብ ብርክ ያዛቸው። በሚከተለው ቀን ግን የኢየሱስ መቃብር ባዶ እንደሆነና ተነስቷል የሚል ዜና ተሰማ። ኢየሱስም በዚያኑ ዕለት ለአንዳንዶቹ ደቀ መዛሙርትና ተከታዮቹ ተገልጾላቸዋል። ከዚያም በተከታዩ ሳምንት በመጀመሪያው ቀን በዚያው በኢየሩሳሌም እንደገና ቶማስ ባለበት ቦታ ደቀ መዛሙርቱ በአንድነት ተሰብስበው ላለ ተገለጠ። ከዚያም የቶማስን አለማመን ከገሰፀ በኋላ አለማመኑን አስወግዶላታል። ከዚህ በኋላ በገሊላ የሚገኘውን ተራራማ ቦታ እንደ ዋና መገናኛ ሥፍራቸው ካደረጉ በኋላ ሁሉም ወደ ተወለዱበት አካባቢ ተበታተኑ። ከመበታተናቸው በፊት ግን ጴጥሮስ ከቀሩት አሥሩ ደቀ መዛሙርት ጋር ሆኖ በወንዝ ዳር ዓሣ ሲያጠምድ ኢየሱስ በድንገት ተገልጦ ካጠመዱት ዓሣ ከጠበሰላቸው በኋላ አብሯቸው ተቋድሶ ነበር። በዚህን ጊዜ በተለይ ጴጥሮስን ትወደኛለህን? ሲል ደጋግሞ ጠይቆታል። ከዚህ በኋላ በመገኛው ተራራ አካባቢ አምስት መቶ ለሚሆኑ ለገሊላውያን ተከታዮቹ ራሱን ገልጾላቸዋል። በመጨረሻም ለነዚሁ በገሊላ ለሚገኙ ተከታዮቹ «ሂዱና አሕዛብን ሁሉ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው ደቀ መዛሙርት አድርጓቸው። «ከሁሉ በኋላ ኢየሱስ ለመጨረሻ ጊዜ የደብረዘይትን ተራራ አቋርጦ በወቅቱ በጣም ወደ ታወቀችው ወደ ቢታንያ ከተማ መጣ። ከዚያም ለአሥራ አንዱ ደቀ መዛሙርቱ እንደ ገና ለመጨረሻ ከታያቸው በኋላ እየባረካቸው ላለ በድንገት ተንጥቆ ወደ አብ አረገ።